

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему Удосконалення механізму управління активами комерційного банку та джерелами їх формування

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0720-уфпс-з
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»

Киямова А.Л.

освітньої програми управління фінансами
(код і назва освітньої програми)

підприємницьких структур

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, доцент, к.е.н.

Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, к.е.н.

Афонов Р.П.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)

Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)

Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Метеленко Н.Г.

«___» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНЦІ

Киямовій Алії Лінурівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Удосконалення механізму управління активами комерційного банку та джерелами їх формування

керівник роботи Шапуров О.О., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «30» червня 2021 року № 975-с

2. Строк подання студентом роботи Дата згідно графіку захисту

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність банку, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні основи механізму управління активами комерційного банку

Аналітична частина. Аналіз активів комерційного банку в сучасних умовах господарювання

Проектна частина. Удосконалення механізму управління активами комерційного банку

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Таблиця 1.1. Переваги та недоліки методів управління активами банку; Таблиця 1.2. Характеристика методів аналізу активів; Таблиця 2.1. Загальні показники діяльності АТ "УкрСиббанк"; 2.1. Динаміка кредитного портфелю банку; Рис.2.2. Динаміка чистого доходу, сукупного операційного доходу та чистого прибутку; Таблиця 2.2. Динаміка, склад та структура активів АТ "УкрСиббанк" за цільовим призначенням, тис.грн; Рис.2.3. Динаміка вартості активів комерційного банку; Таблиці 2.3. Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів, млн.грн; Рис.2.4. Динаміка вартості грошових коштів та еквівалентів комерційного банку; Таблиця 2.4. Аналіз структури кредитного портфеля за видами позичальника; Таблиця 2.5; Цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії; Таблиця 2.6. Аналіз фінансових результатів діяльності АТ "УкрСиббанк"; Таблиця 2.7. Процентні доходи активів АТ "УкрСиббанк" Рис.2.5. Динаміка процентних доходів активів АТ "УкрСиббанк" за 2018-2020рр.; Таблиця 2.7. Комісійні доходи активів АТ "УкрСиббанк"; Таблиця 2.8 Коефіцієнтний аналіз доходності активів АТ "УкрСиббанк" ;

Таблиця 2.9. Склад та структура активів комерційного банку за рівнем ліквідності; Рис.2.6. Динаміка активів за рівнем ліквідності; Рис.2.7. Процес управління ліквідністю банку на основі таксономічного аналізу; Таблиця 2.10 Показники короткострокової ліквідності АТ "УкрСиббанк"; Таблиця 2.11. Показники середньострокової ліквідності АТ "УкрСиббанк"; Таблиця 2.12. Показники довгострокової ліквідності АТ "УкрСиббанк". Таблиця 2.13. Стандартизовані матриці за рівнями ліквідності комерційного банку АТ "УкрСиббанк". Таблиця 2.14. Стимулятори та де стимулятори комерційного банку АТ "УкрСиббанк". Таблиця 2.15. Розрахована таксономічна відстань(Ci0).Таблиця 2.16. Основні показники таксономічного аналізу за даними АТ "УкрСиббанк". Таблиця 2.17. Суб'єкти, що подають інформацію до КУАП про необхідність управління ліквідністю за сценарієм «Загроза ліквідності банку»; Таблиця 2.18. Суб'єкти, що подають інформацію до КУАП про необхідність управління ліквідністю за сценарієм «Загроза ліквідності ринку»; Рис.2.9.Процес зміни граничних меж зон ризику залежно від умов функціонування банку; Таблиця 2.19. Таксономічний показник ліквідності АТ "УкрСиббанк"; Таблиця 2.20. Матриця режимів регулювання ліквідності на основі даних таксономічного аналізу про зони ризику на відповідних часових горизонтах; Таблиця 3.1. Об'єм кредитування, сек'юритизації та витрат на її проведення для АТ "УкрСиббанк"; Таблиця 3.2. Показники сек'юритизації активів; Таблиця 3.3. Основні показники діяльності банку при випуску та реалізації єврооблігацій; Таблиця 3.4. Основні показники діяльності банку (з урахуванням доходів та витрат сек'юритизації); Таблиця 3.6. Показники з урахуванням витрат та результатів виходу на зовнішні ринки через сек'юритизацію активів, а також формування капітальних вкладень; Таблиця 3.7. Дані щодо зміни основних показників за перспективний період в результаті зовнішнього залучення коштів через сек'юритизації активів; Таблиця 3.8. Графік очікуваних потоків; Таблиця 3.9 Графік погашення міжбанківського кредиту; Таблиця 3.10. Чистий дохід в розрахунку на 1 грн. ресурсної бази комерційного банку; Таблиця 3.11. Розрахунок зростання чистого доходу комерційного банку АТ "УкрСиббанк"

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів	17.09	19.10
2	Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів	19.10	29.10
3	Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів	29.10	16.11

7. Дата видачі завдання 10.09.2021р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Дослідження теоретичних основ механізму управління комерційним банком	25.10.2021	
2	Огляд літературних джерел з управління активами комерційного банку	29.10.2021	
3	Збір даних та дослідження звітної документації комерційного банку	5.11.2021	
4	Аналіз активів та джерел їх формування комерційного банку	19.11.2021	
5	Розробка практичних рекомендацій щодо підвищення прибутковості та покращення управління активами комерційного банку	30.11.2021	

Студент _____
(підпис)

Киямова А.Л.
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____
(підпис)

Шапуров О.О.
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Киямова А.Л. Удосконалення механізму управління активами комерційного банку та джерелами їх формування.

Кваліфікаційна випускна робота на здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник О.О.Шапуров. Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2021.

Сформовано теоретичні аспекти механізму управління активами комерційного банку. Проаналізовано активи та джерела їх формування комерційного банку. Запропоновано покращення управління активами комерційного банку.

Ключові слова: АКТИВИ, РЕСУРСИ, ПРИБУТОК, МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ

ABSTRACT

Kiyamova A.L. Improving Governance Mechanism of Commercial Bank Assets and Their Resources

Qualifying final work obtaining a master's degree in higher education by specialty 072 - Finance, banking and insurance, scientific supervisor. O.O.Shapurov. Engineering Educational and Scientific Institute named by Yuriy Potebni ZNU, Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance. 2021.

The qualifying final work has outlined and described theoretical basis profitability of theoretical aspects of asset management mechanism of the commercial bank. Assets and sources of commercial bank are analyzed. Improve the asset management of a commercial bank was proposed.

Keywords: ASSETS, RESOURCES, PROFIT, MANAGEMENT MECHANISM, ECONOMIC INSTRUMENTS

АННОТАЦИЯ

Киямова А.Л. Совершенствование механизма управления активами коммерческого банка и источниками их формирования.

Квалификационная выпускная работа на соискание степени высшего образования магистра по специальности 072 - Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель А.А. Шапуров. Инженерный учебно-научный институт им. Ю.М. Потемни ЗНУ, кафедра информационной экономики, предпринимательства и финансов, 2021

Сформированы теоретические аспекты механизма управления активами коммерческого банка. Проанализированы активы и источники их формирования коммерческого банка. Предложено улучшение управления активами коммерческого банка.

Ключевые слова: АКТИВЫ, РЕСУРСЫ, ПРИБЫЛЬ, МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ, ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	10
1.1. Концептуальні засади управління активами комерційного банку.....	10
1.2. Сучасні особливості методів управління активами та пасивами комерційного банку.....	16
1.3. Особливості сек'юритизації у механізмі управління активами комерційного банку.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	43
2.1. Організаційно – економічна характеристика комерційного банку.....	43
2.2. Аналіз активів комерційного банку АТ "УкрСиббанк".....	49
2.3 Аналіз дохідності активів та ефективності їх використання.....	55
2.4. Таксономічний аналіз ліквідності активів АТ "УкрСиббанк".....	58
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ДЖЕРЕЛАМИ ЇХ ФОРМУВАННЯ.....	79
3.1.Застосування сек'юритизації комерційним банком.....	79
3.2. Залучення додаткового капіталу за рахунок міжбанківського кредитування.....	89
ВИСНОВКИ.....	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	104

ВСТУП

Актуальність теми. Кризові явища в економіці України та банківській системі, а також необхідність забезпечення стабільного функціонування банківських установ призводить до того, що пріоритетним завданням менеджменту будь якого банку повинно бути ефективне управління активами і пасивами, як інтегрованого процесу, що охоплює в собі активи, пасиви, їх структуру, ризики, що пов'язані із ними та прибутки. Функціонування в банку інтегрованого управління активами і пасивами потребує створення відповідної системи методів та інструментів, що забезпечать виконання поставлених завдань та прибуткової діяльності, оскільки саме вона є метою діяльності банку, як комерційної установи [1, с.145].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблематики управління активами і пасивами банку присвячені праці таких зарубіжних та вітчизняних вчених як В. К. Бансал, С. Бранович-Братанович, І. Волошин, Х. Грюнінг, Ж. Довгань, Г. Карчева, С. Козьменко, Т. Кох, А. Кулакова, О.Лаврушин, І. Ларіонова, Дж.Ф. Маршалл, М. Поморіна, С. Прасолова, Л. Примостка, К. Редхед, П. Роуз, І. Сало, В. Севрук, Дж. Сінкі.

Але треба зазначити, що незважаючи на вже отримані наукові результати, сутність і проблеми процесу інтегрованого управління активами і пасивами банку потребують подальших наукових пошуків. Науковці не дійшли консенсусу стосовно змісту цього поняття, методів та інструментів управління, а також місця управління ризиками в системі управління активами і пасивами. Однак питання стосовно взаємозв'язку ефективності управління активами і пасивами банку та його фінансової стійкості, які б відповідали сучасним вимогам розвитку банківського сектору, потребують подальшого вдосконалення та дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне узагальнення управління структурою та якістю активів комерційного банку та розробка рекомендацій

щодо застосування антикризового управління активами банку в сучасних умовах.

Для досягнення мети поставлені наступні завдання:

- розкрити теоретичні основи активів комерційного банку;
- визначити основні методи аналізу та управління активами комерційного банку;
- визначити економіко – організаційну характеристику АТ "УкрСиббанк";
- проаналізувати сучасні аспекти динаміки активів АТ "УкрСиббанк";
- запропонувати антикризове управління активами АТ «Укрсіббанк».

Об'єктом дослідження є антикризове управління активами банку.

Предметом дослідження є активи комерційного банку та джерела їх забезпечення

Методи дослідження. Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, теоретичне моделювання, абстрагування; спеціальні методи: горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Матеріалами для дослідження стали: спеціальна література з проблем теорії та практики управління активами комерційного банку, нормативні документи, статистичні дані.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:
удосконалено:

- науково – практичний підхід до управління активами комерційного банку, який на відміну від існуючих включає сучасний інструментарій фінансового розвитку та забезпечення покращення стану активів в умовах кризових процесах банківської сфери.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблені в ході дослідження науково – практичні рекомендації можуть бути використані в діяльності АТ "УкрСиббанк" та в інших комерційних банках, що дозволить удосконалити та підвищити ефективність управління фінансово-господарською діяльністю.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в доповіді на Всеукраїнській науково – практичній конференції «Теоретичні та практичні засади розвитку економіки, обліку, фінансів, менеджменту та права».

Публікації. Основні положення роботи опубліковано в матеріалах всеукраїнської науково-практичної конференції.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи, навчально – методична література, наукові публікації в періодичних виданнях з питань управління активами комерційного банку та джерелами їх формування.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на __ сторінках. Робота містить __ таблиць, __ рисунків та __ додатків. Список використаних джерел налічує __ найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Концептуальні засади управління активами комерційного банку

Інтеграція фінансово-кредитної системи України у світовий фінансовий простір має позитивні наслідки, однак несе в собі і деякі загрози, зокрема світова фінансова криза, яка розпочалася з дефолтів за іпотечними кредитами в США, охопила практично весь світ. Не минули ці процеси і українські ринки. Істотне погіршення банківських балансів, зростання частки проблемних кредитів і проблемних активів у цілому є характерною рисою сучасної банківської кризи. Така ситуація негативно позначається на результатах фінансової діяльності банків, створює певні труднощі для кредиторів і позичальників, ускладнює менеджмент банку, знижує довіру населення до банківської системи та стримує відновлення кредитування реального сектору економіки України. Тому на сьогодні розробка сучасних підходів до вдосконалення організації управління активами є актуальним і має важливе практичне значення [2, с.49].

Перш за все для формування теоретичних аспектів управління активними операціями комерційного банку необхідно визначити та уточнити поняття «активів комерційного банку».

Серед існуючих поглядів часто ототожнюються такі, тісно пов'язані між собою поняття як актив і активні операції. Таке твердження не є хибним, але з іншого боку ці поняття мають певну відмінність.

Поняття «активних операцій» у науковій періодиці дещо дискусійне.

На думку групи авторів А. М. Герасимовича, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко активні банківські операції – це різноманітні операції, які об'єднані в одну групу тим, що банк, здійснюючи їх, забезпечує отримання або можливості отримання клієнтом необхідних йому коштів [3].

О. В. Васюренко стверджує, що активні операції – це операції з розміщення власних і залучених коштів банку з метою отримання прибутку [4].

За визначенням О. Петрука, активні банківські операції – це операції, шляхом яких банки розміщують наявні ресурси для отримання прибутку і підтримання ліквідності [5].

Р. І. Тиркала стверджує активні операції – це такі операції, в яких банк виступає в ролі кредитора [6].

М. Крупка поділяє банківські операції за змістом: на пасивні, активні та комісійно-посередницькі. Вчений визначає пасивні операції як ті, що пов'язані з формуванням ресурсної бази банків. Активні операції – це операції з розміщення ресурсів для одержання доходів. Комісійно-посередницькі – це діяльність банків, пов'язана зі здійсненням за дорученням клієнтів операцій за певну плату [7].

Активні операції комерційні банки здійснюють у межах наявних ресурсів, тобто у межах залишку грошових коштів на кореспондентському рахунку в НБУ (при проведенні операцій у безготівковому порядку) та в касі (при проведенні операцій з готівкою).

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» активними операціями називають кредитні та інші вкладення банківських ресурсів, з метою їх найефективнішого використання [8].

Актив – частина, будь-який об'єкт бухгалтерського обліку, що відображається на балансі і визначає право контролю ним, що закріплено за банком. Актив документально відображає розміщення і використання залучених банком коштів, а саме активних операцій і охоплює за змістом поняття більш широке.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку за статтями балансу активи комерційного банку включають: грошові кошти та кошти в Національному банку України; кошти в інших фінансових установах; деривативи; кредити та заборгованість клієнтів; цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії; майно та обладнання;

інвестиційна нерухомість; нематеріальні активи; відстрочений податковий актив; інші фінансові та не фінансові активи; активи на продаж [9].

Схожа класифікація активів за переліком, але об'єднана у групи – класифікація активів за призначенням. Основні групи активів за даною класифікацією наступні: касові активи, що забезпечують ліквідність банку призначені для щоденного безперебійного виконання банками своїх зобов'язань по безготівковому перерахуванню засобів і по видачі готівки з рахунків клієнтів; працюючі активи - активи, що приносять дохід, мають невеликий термін обертання; інвестиційні активи - довгострокові вкладення банку у виді прямих чи портфельних інвестицій; позаоборотні активи - призначені для забезпечення виконання комерційним банком своїх прямих функцій; інші активи. До числа інших активів відносять кошти в розрахунках, дебіторська заборгованість, транзитні рахунки, витрати майбутніх періодів і т.д [5]

Банківські активи, або вкладення комерційного банку, класифікуються також виходячи зі ступеня їх ліквідності, тобто швидкості, з якою вони можуть бути трансформовані в готівку і залучені до неї кошти, придатні для негайного виконання банком своїх зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами. З цього погляду всі активи комерційного банку можуть бути розділені на первинні резерви, вторинні резерви, кредити, надані банком, інвестиції в цінні папери, основні засоби банку і нематеріальні ресурси [10].

Більш детальної необхідно розкрити сутність первинних та вторинних резервів. До первинних резервів належать активи, які в будь-який час можуть бути використані банком для видачі вкладів і здійснення поточних платежів (банкноти і монети в касі банку; платіжні документи в процесі інкасування; кошти на кореспондентських рахунках у центральному банку; кошти на кореспондентських рахунках у комерційних банках; обов'язкові мінімальні резерви [11]. Вторинні резерви включають: вкладення в державні короткострокові цінні папери; вкладання в корпоративні короткострокові ліквідні цінні папери; міжбанківські кредити на термін до 7 днів [12].

За ступенем ліквідності також можна класифікувати активи на високоліквідні, ліквідні, низько ліквідні та неліквідні.

Поділ активів за ступенем ризику здійснюють для того, щоб банк міг сформувати достатній за величиною власний капітал та резерви на покриття можливих втрат за ризиковими активами. Формування власного капіталу та резервів без урахування ступеня ризику активів може призвести у разі надлишкових резервів до неефективного використання ресурсів банку, у разі недостатніх резервів – до втрат, які банк не зможе поглинути, та до банкрутства.

За ступенем ризику вкладень та ймовірністю втрати частини вартості активи поділяють на 5 груп: 1 група (процент ризику - 0) - це готівкові кошти; кошти у НБУ; боргові цінні папери, що рефінансуються НБУ, у портфелі банку на продаж та інвестиції; боргові цінні папери центральних органів державного управління у портфелі банку на продаж та інвестиції; 2 група (процент ризику - 10) - короткострокові й довгострокові кредити, надані центральним органам державного управління; 3 група (процент ризику - 20) - короткострокові й довгострокові кредити, надані місцевим органам державного управління, та нараховані доходи за ними; боргові цінні папери місцевих органів державного управління у портфелі банку на продаж та інвестиції; 4 група (процент ризику 35%) – іпотечні кредити, що надані фізичним особам та включаються до складу іпотечного покриття за іпотечними облігаціями, емітованими фінансовою установою, більш ніж 50% корпоративних прав якої належить державі та/або державним банкам; 5 група (процент ризику - 50) - кошти до запитання в інших банках; строкові депозити в інших банках (крім простроченої заборгованості та прострочених нарахованих доходів); нараховані доходи за борговими цінними паперами у портфелі банку на продаж та інвестиції; зобов'язання з кредитування, надані банкам та клієнтам; куплені, але не отримані валюта і банківські метали; активи до отримання; 6 група (процент ризику - 100) - всі інші активні рахунки [11].

Класифікація активів за ступенем ризику різна для банків, які

функціонують у різних економічних умовах та різному законодавчому оточенні. Так, у країнах з розвинутою ринковою економікою вкладення в загальнодержавні боргові зобов'язання, як правило, мають коефіцієнт ризику 0. У країнах з перехідною економікою вкладення в державні боргові зобов'язання можуть вважатись безризиковими чи ризиковими залежно від ситуації на національному фінансовому ринку. Ступені ризику активів вітчизняних банків встановлюються згідно з Інструкцією про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків [13].

За ознакою дохідності виділяють дохідні та не дохідні активи: дохідні активи (кредити (в тому числі міжбанківські кредити); цінні папери; операції з валютою; факторинг; лізинг; інші робочі активи, які приносять дохід; недохідні активи: кошти в розрахунках; резерви; дебітори; кошти вкладені у майно та господарські матеріали [4].

Активи за терміном розміщення поділяються на: активи до запитання та до 1 місяця; активи від 1-3 місяців; активи від 3-12 місяців; активи понад 1 рік [14].

Таким чином запропонована класифікація активів комерційного банку, яка включає систематизацію активів за шістьма ознаками: відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; за цільовим призначенням; за ступенем ліквідності; за ступенем ризику; за дохідністю; за терміном розміщення.

Дж. Сінкі певним чином заповнює прогалину та визначає процес управління активами і пасивами комерційного банку як скоординоване управління банківським балансом, яке приймає до уваги альтернативні сценарії процентної ставки і ліквідності [15, с. 392]. Тобто Дж. Сінкі під управлінням активами і пасивами розуміє, в основному, методи управління чистою процентною маржею та гепом.

Більш точно та повно, на нашу думку, сутність процесу управління активами і пасивами банку у вітчизняній практиці визначає Л.О. Примостка, яка під сутністю управління активами і пасивами розуміє скоординоване

управління фінансами банку, в процесі якого через узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між активними і пасивними операціями досягається кілька цілей, таких як підвищення прибутку, зниження ризиків, аналіз і контроль за ліквідністю, управління спредом [16, с. 249].

Як зазначає Г.Т. Карчева, «Виходячи з концепції банку, що динамічно розвивається, забезпечити фінансову стійкість банку і його сталий розвиток можливо у разі ефективного управління банківськими ризиками та гнучкого управління активами і пасивами...» [17, с. 249].

Дзюблюк О.В. узагальнює визначення фінансової стійкості банку є її трактування, як якісної характеристики його фінансового стану, котрий відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування [18, с. 37].

Литвинюк О.В. вбачає, що забезпечення фінансової стійкості відноситься до основних завдань процесу управління активами і пасивами банку [19, с. 228].

Узагальнюючи існуючі визначення стійкості, М.М. Бобрик пропонує визначати стійкість комерційного банку як «якісний динамічний стан діалектичної рівноваги, при якому реалізується його сутність і призначення в економіці, і яке зберігається протягом відносно тривалого періоду часу в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, супроводжується розширенням відтворення його діяльності з кількісної і якісної сторін у відповідності з суспільними потребами» [20, с. 33].

Отже, ефективне управління активами і пасивами банку залежить від вибору стратегії управління, яка забезпечить досягнення цільової прибутковості, визначеної метою банку, та мінімізує ризики. При цьому важливим є формування ресурсної бази для протистояння кризам і нестабільності, а також здатності оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища банку, вагоме значення має формування та реалізація фінансової

стратегії управління активами і пасивами банку, в тому числі співвідношенням чутливих до зміни ставки відсотка активами та пасивами. Тому необхідним є прогнозування зміни облікової ставки Національного банку України і, як наслідок, планування знаку та розміру гепу банку, а в якості критерію оптимізації його фінансової стратегії може виступити прибуток у довгостроковому періоді.

1.2. Сучасні особливості методів управління активами та пасивами комерційного банку.

Забезпечення стабільного і сталого функціонування банку у довгостроковій перспективі є неможливим без створення ефективної системи банківського менеджменту, невід'ємною складовою якого є управління активами. Конфлікт між ліквідністю і прибутковістю банку є центральною проблемою, яку він вирішує при розміщенні коштів. З одного боку, він відчуває тиск власників акцій, зацікавлених у більш високих доходах, які можуть бути отримані за рахунок кредитування позичальників.

Але з іншого боку, керівництво банку добре уявляє, що такі дії знижують ліквідність банку. Збалансованість показників прибутковості, ризику та ліквідності в управлінні активами є головним завданням ефективного менеджменту банку.

За минуле десятиліття високі темпи зростання активів українських комерційних банків, інтернаціоналізація фінансових потоків, поява нових банківських продуктів внесли суттєві корективи до особливостей управління комерційними банками в Україні. Одночасно ці процеси зумовили розширення і поглиблення ризиків банківської діяльності. Глобалізація економічних відносин посилила взаємозалежність внутрішніх і зовнішніх банківських ризиків. Безумовно, такі проблеми, як обмеження доступу до зовнішніх позикових ресурсів, відтік капіталу, зростання темпів інфляції, стали наслідком нестабільності на фінансових ринках інших країн, тобто мали зовнішні причини.

Активи банку та їх управління розглядались у роботах зарубіжних економістів, серед яких Н. Бакстер, У. Бреддік, Д. Ван-Хуз та Р. Міллер, Д. Полфреман, П.Роуз, та інші. Серед вітчизняних науковців варто назвати О. Васюренка, В. Грушка, О. Дзюблюка, А. Єпіфанова, О. Зарубу, С. Козьменка, О. Любунь, Л. Примостку та інших.

Визначення «управління активами банку» економістами подається у різному вигляді. Так, наприклад, В. Грушко та О. Любунь визначають управління активами в банківській справі як «шляхи, методи і порядок розміщення залучених банком коштів з метою забезпечення рентабельної роботи банку та підтримання його ліквідності» [21].

О. Дзюблюк визначає управління активами як «набір принципів і методів оптимізації доходу від розміщення коштів, удосконалення банківських операцій, методів роботи і технології угод. Ефективність управління активами є одним із факторів, що визначають максимізацію доходності фінансових операцій, що проводяться банком» [22].

С. Козьменко стосовно цієї проблеми висловлюється наступним чином: «управління активами – діяльність банку по прибутковому (з мінімальним ризиком) розміщенню власних і залучених коштів» [23].

Л. Примостка подає визначення наступним чином: «управління активами – діяльність, що виражається у операціях по вигідному розміщенню власних і залучених коштів відповідно до обраної стратегії (максимізації прибутку, надійності вкладень, цільовому розміщенню)» [24].

Е. Жарковська сутність управління активами банку формулює у такий спосіб: «управління активами комерційного банку – це система підходів, методів та інструментів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із процесами обґрунтування різних напрямків вкладення та використання ресурсів комерційного банку, для досягнення головної мети управління банком у рамках ефективної повномасштабної банківської діяльності на тривалому часовому інтервалі. При цьому слід зазначити, що досягнення головної мети на тривалому часовому інтервалі можливо лише при належному контролі» [25]. Варто

зазначити, що це визначення містить у собі всі основні функції, властиві будь-якій системі управління: планування, регулювання, аналіз і контроль. Однак, реалізація кожної з цих функцій не можлива без урахування іншої та впливу зовнішніх факторів.

Управлінські рішення мають бути спрямовані на пошук оптимальної структури та складу банківського портфеля активів на основі різноманітних підходів

Більшість українських банків дотримуються традиційного підходу в управлінні своїми активами: основну увагу концентрують на одиничних активах і окремих групах активів (в основному кредитному портфелі та портфелі цінних паперів), що відповідає сучасному рівню розвитку вітчизняної банківської системи. Активи не розглядаються як єдиний об'єкт управління і формуються найчастіше випадковим чином. Небагато кредитних організацій спрямовані на усвідомлене формування структури кількісних і якісних характеристик своїх активів, особливо в тісному зв'язку з посиленням ринкової позиції банку [26, с.104].

В українських комерційних банках відсутні чітко сформульовані принципи управління активами. В результаті структура активів стає нестійкою, погано пристосованою до зовнішніх шоків. Черговий такий шок виявив помилки вітчизняних банків в управлінні портфелем активів: недостатню диверсифікацію, безсистемний маркетинг, невідповідність відсоткових ставок рівням ризику. Ці помилки призводять до виникнення збитків, зростання втрачених можливостей, втрати позицій на цільових ринках – іншими словами, до зниження рівня конкурентоспроможності [27, с.183].

В діяльності українських банків спостерігається безсистемність управління активами, неврахованість зарубіжного досвіду ефективного управління. У зарубіжній практиці виділяють чотири основні методи до управління активами (метод загального фонду коштів, метод конверсії коштів, метод збалансованого підходу до управління активами і метод наукового управління), які відрізняються тим, на що робиться акцент у самому процесі роботи з активами і

якою мірою використовуються дані кількісного аналізу при оцінюванні можливих альтернатив. Жоден з методів не можна вважати універсальним, оскільки у кожного з них є свої переваги і недоліки [28, с.397]. Основні переваги та недоліки методів наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Переваги та недоліки методів управління активами банку

Метод управління активами	Переваги (+)	Недоліки (-)
Pool-Of-Funds Approach – метод загального фонду коштів	Простота використання у процесі прийняття управлінських рішень	Керівництво буде часто нехтувати зв'язками між активами і пасивами
Conversion Fund Approach - метод конверсії коштів	Зменшення частки ліквідних активів і вкладення додаткових коштів у позики та інвестиції, що веде до зростання норми прибутку	Метод припускає незалежність джерел коштів від шляхів їх використання, що не завжди є правильним.
Збалансований підхід до управління фондами	Стратегія збалансованого управління є оптимальною за критерієм ефективності використання та якості отриманих результатів, оскільки дозволяє не тільки вирішувати поставлені стратегічні та оперативні завдання, а також додаткові (виконання обов'язкових економічних нормативів, упровадження нових банківських продуктів, податкових зобов'язань та ін.).	Для досягнення довгострокових і короткострокових цілей банк повинен контролювати розмір, строки, вартість активів
Управління за допомогою наукових методів	Дає помітні переваги банкам, котрі мають співробітників або консультантів, математична підготовка яких дозволяє його використовувати.	Основний недолік використання наукових методів управління стосується головним чином дрібних банків. Їх застосування вимагає наявності співробітників або консультантів з відповідною підготовкою, а також інформаційного обладнання з потужністю, достатньою для розрахунків за складними моделями

Проведемо аналіз кожного із зазначених вище методів.

1) Pool-Of-Funds Approach – метод загального фонду коштів. Суть методу полягає в тому, що з коштів, зібраних шляхом проведення пасивних операцій, банк утворює загальний фонд, який розміщується без урахування терміну вкладів за пасивними операціями. Завдання керівництва в цьому випадку полягає у визначенні пріоритетів розміщення активів.

Кошти, за розміщення яких відповідає комерційний банк, надходять з різних джерел, разом із вкладами до запитання, ощадними, строковими вкладами, а також власним капіталом банку. В основі цього методу лежить ідея об'єднання всіх ресурсів. Згодом сукупні кошти розподіляються між тими видами активів (позички, урядові цінні папери, касова готівка тощо), які вважаються найбільш придатними [29].

2) Conversion Fund Approach - метод конверсії коштів. При підході до розміщення коштів з позицій фонду коштів багато уваги приділяється ліквідності і не враховуються відмінності вимог ліквідності стосовно вкладів до запитання, ощадних вкладів, термінових внесків і основного капіталу. Метод розподілу активів, відомий також як метод конверсії коштів, дозволяє подолати обмеженість методу загального фонду коштів.

За цим методом розмір необхідних банку ліквідних коштів залежить від джерел залучення фондів. За допомогою цього методу робиться спроба розмежувати джерела засобів відповідно до норм обов'язкових резервів і швидкості їх обігу [28].

3) Збалансований підхід до управління фондами.

Цей підхід об'єднує в собі переваги раніше перерахованих методів, одночасно згладжуючи цілий перелік недоліків. Цей підхід спирається на наступні принципи:

– встановлення цілей банку та їх втілення на основі стратегій управління активами. Головною метою банківської установи вважається максимізація вартості інвестицій його акціонерів, що зазвичай означає досягнення максимально можливої ринкової ціни акцій за прийняттого рівня ризику.

- керування активами та прийняття інших управлінських рішень.
- збільшення та збереження маржі банку або спреду (різниці) між доходами і витратами.
- встановлення пріоритетності для видачі прибуткових кредитів, які відповідають певним стандартам якості, перед залученням коштів, необхідних для обслуговування цих кредитів. Якщо обсяг депозитів недостатній, необхідні фонди повинні залучатися з найбільш дешевого готівкового джерела [30].

4. Управління за допомогою наукових методів. Цей метод ґрунтується на науковому підході до вирішення управлінських проблем з використанням сучасного математичного інструментарію для вивчення взаємодії елементів у складних системах. Цей підхід вимагає визначення цілей, встановлення зв'язків між різними елементами системи, ідентифікації змінних, що знаходяться під і поза контролем керівництва, прогнозування можливої поведінки неконтрольованих змінних і виявлення тих внутрішніх і зовнішніх обмежень, які регламентують дії керівництва [28, с.397].

Управління активами знаходиться на стику трьох ключових напрямків діяльності – підвищення прибутковості, зниження ризику та підтримка ліквідності. Більше того, основні напрямки діяльності можуть перебувати в суперечності, що обумовлює необхідність їх координації. Таким чином, управління активами – це скоординований процес управління балансом банку і прибутковістю для досягнення стратегічних цілей банку.

В цілому, практичну діяльність, пов'язану з управлінням активами, можна розділити на дві основні частини: фінансовий аналіз, що включає проведення необхідних фінансових розрахунків, і прийняття фінансових рішень. Прийняття фінансових рішень багато в чому залежить від досвіду та інтуїції осіб, що приймають рішення (ОПР), розуміння ними можливих наслідків різних варіантів і пов'язаних з ними фінансових ризиків та готовність прийняти на себе ризик при виборі конкретного варіанту дій. Що стосується фінансового аналізу з проведенням необхідних розрахунків, то

його сутність, принципи і методи можна вважати науковим напрямком, заснованим як на теоретичних передумовах, так і на узагальненні накопиченого досвіду [31].

Завдання фінансового аналізу активів банку:

- дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів та структури активів;
- дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів і структури дохідних і не дохідних активів;
- аналіз ліквідності активів;
- дослідження та оцінка якості активів [11].

Існують такі методи аналізу активів: вертикальний; горизонтальний; якісний; коефіцієнтний.

Переваги і недоліки цих видів аналізу наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика методів аналізу активів

Метод аналізу	Переваги (+)	Недоліки (-)
Якісний	Передбачає аналіз активів за ступенями ліквідності та ризику	Неможливість формувати чіткі висновки тільки за результатом, який аналізують
Кількісний (коефіцієнтний)	Дає змогу оцінити якість управління активами банку	Не завжди може бути застосований. Наприклад, не застосовується для оцінки стохастичних залежностей
Горизонтальний	Визначає абсолютні відхилення і відносні зміни розмірів статей балансу за визначений період, дає оцінку цим змінам	Характеризує лише динаміку, зміни в діяльності комерційного банку, а не її ефективність
Вертикальний	Виділяє окремі види активних операцій і дає оцінку їх значущості в структурі балансу; визначає ступінь зміни масштабів окремих видів банківських операцій; визначає відхилення в структурі балансу, що впливають на стійкість, дохідність, продуктивність і ліквідність активних статей балансу банку	Прямо не характеризує ефективність, доцільність активних операцій

Горизонтальний аналіз становить визначення абсолютних відхилень і темпів зростання агрегованих активних статей балансу [10].

Вертикальний аналіз полягає у визначенні питомої ваги кожної статті активів у загальній їх сумі [31].

Якісний аналіз активів банку передбачає аналіз активів банку за ступенями ризику та розрахунок і оцінку окремих показників.

Коефіцієнтний аналіз дає змогу оцінити стан ліквідності та платоспроможності банку, якість кредитного портфеля, надійність банку, стан розвитку ресурсної бази, прибутковість роботи банку [23].

Аналіз активів банку здійснюється в такій послідовності:

- вивчення динаміки зміни загальних активів, у тому числі окремих його статей (горизонтальний аналіз);
- аналіз структури активів банку за різними класифікаційними ознаками (вертикальний аналіз);
- оцінка структури активів за дохідністю, що характеризує ділову активність банку (коефіцієнтний аналіз);
- аналіз структури активів банку за ліквідністю та ризикованістю (якісний аналіз) [3].

На основі горизонтального аналізу активних операцій банку аналізують зміни в динаміці через порівняння даних за різні періоди. Зіставлення даних дає змогу виявити відхилення в абсолютній сумі й у процентах за: основними робочими активами; неробочими активами; витратами на власні потреби; іммобілізованими активами та коштами [13].

Наведені групування активів банку дають можливість охарактеризувати якісний склад активів банку.

Вертикальний і горизонтальний аналізи активних операцій дають змогу виявити зміни у розподілі агрегованих статей балансу як у динаміці, так і у внутрішній структурі активних операцій балансу банку, і визначити, за рахунок яких операцій зросла (зменшилася) прибутковість (збитковість), виявити зміни (збереження пріоритетів у банківській діяльності).

Аналізуючи активи за ступенем ліквідності, необхідно виділити частку кожної групи активів за цією ознакою в загальних активах банку. При цьому особливу увагу звертають на питому вагу абсолютно ліквідних активів у загальних та робочих активах [32].

За рівнем ризику всі активи банку поділяють на шість груп залежно від рівня відрахувань коштів на створення резервів за ними: I група ризику - 0 відсотків; II група ризику - 10 відсотків; III група ризику - 20 відсотків; IV група ризику - 35 відсотків; V група ризику - 50 відсотків; VI група ризику - 100 відсотків [33].

Аналіз структури активних операцій поділяють на якісний і кількісний (коефіцієнтний).

На основі якісного аналізу активів і використання методу порівняння визначають пропорції між статтями балансу, тенденції їх зміни та простежують, якою мірою ці зміни та відхилення вплинули на ліквідність і прибутковість операцій банку.

Кількісний (коефіцієнтний) аналіз дає змогу оцінити в динаміці якість активів за такими критеріями, як: дохідність, ризикованість, ліквідність, обіговість.

1.3. Особливості сек'юритизації у механізмі управління активами комерційного банку

Ефективний розвиток банківської системи України в період кризових явищ на світових фінансових ринках вимагає дослідження проблеми, пов'язаної з обґрунтуванням системи заходів щодо підвищення організаційної і фінансової стійкості банківських установ, забезпеченням належного рівня прибутковості та ліквідності їх діяльності. Тому важливим науковим завданням на сьогодні є формування на загальнодержавному рівні стратегічних напрямів розвитку банківської системи, що пов'язано, передусім, із розробкою і реалізацією

конкретних практичних заходів із вирішення проблемної ситуації з низькою якістю банківських активів, котру потрібно розглядати як найбільш необхідну умову зміцнення стійкості банківського сектора в Україні, повернення довіри до нього з боку інвесторів, вкладників і кредиторів, а також підвищення його ролі у стимулюванні збалансованого розвитку усіх галузей національного господарства. Одним із перспективних напрямів вирішення цієї проблеми можна вважати сек'юритизацію банківських активів, котра передбачає перетворення наданих банками кредитів на ліквідні цінні папери.

Аналіз різноманітних підходів до розуміння сутності сек'юритизації дозволяє зробити висновок про відсутність в науковій літературі єдиної точки зору на це поняття не лише у теоретичному плані, а й в плані практичного застосування, зокрема, щодо управління кредитним ризиком у діяльності банківських установ. Так, підхід, запропонований у праці А. Г. Грязнової передбачає розуміння сек'юритизації як залучення фінансових коштів шляхом випуску боргових цінних паперів замість отримання банківських позичок [34, с.884]. Цей підхід, однак, є надто вузьким для розуміння реальних можливостей використання сек'юритизації.

Аналогічним чином слід розцінювати і визначення сек'юритизації, запропоноване Є.Ю.Щетиніним та Ю. Г.Прудніковим, як фінансування або рефінансування яких-небудь активів компанії, що приносять дохід шляхом перетворення таких активів на ліквідну форму через випуск облігацій або інших цінних паперів [35, с.25].

Досить поширеним є розуміння сек'юритизації, що наводиться в роботах А. Б. Борисова, А. Н. Азріліяна та деяких інших авторів, як «розширення використання цінних паперів у якості інструмента регулювання ринкових відносин і позичкового капіталу» [36, с.676; 37, с.609]. Однак таке визначення є надто широким і не дає достатнього розуміння цього поняття щодо практичного використання в системі управління ризиком.

Більш ґрунтовним є визначення сек'юритизації О.П.Ковальова як специфічної банківської техніки, за допомогою якої фінансові посередники

(інвестори, фінансові компанії) отримують можливість інвестувати в окремі банківські активи, не купуючи їх цілком або частинами [38, с.233].

Подібним є визначення сек'юритизації Дж.Сінкі як продажу позичок, котрі оформлені як цінні папери і саме у такому вигляді продані інвесторам [39, 15].

З точки зору таких зарубіжних авторів, як А.М.Поллард, Ж. Г. Пассейк, К. Х. Елліс, Ж. П. Дейлі, «у контексті банківської діяльності цей термін означає взяти діючі активи банку типу позички під заставу, приєднати до них подібні активи, випустити цінні папери, прямо чи опосередковано пов'язані із цими активами, і продати дані цінні папери на вторинному ринку цінних паперів» [40, с. 359]. Уже такі визначення наближають до розуміння сутності сек'юритизації саме в контексті банківської діяльності.

Однак, не всі зарубіжні і вітчизняні фахівці схильні розглядати сек'юритизацію з позицій управління банківськими активами загалом і кредитним ризиком зокрема. Так, американський економіст Р.Глен Габбард вважає сек'юритизацією трансформацію традиційних неліквідних фінансових активів (таких, як кредити та заставні під нерухомість) у ринкові цінні папери для торгівлі ними на ринку капіталів [41, с.404].

Подібних же позицій дотримуються і деякі вітчизняні автори. Зокрема, у праці колективу авторів на чолі із В. Стельмахом, наводиться наступне тлумачення сек'юритизації: це спосіб трансформування боргових зобов'язань у ліквідні інструменти ринку капіталів (цінні папери) [42, с.474]. Як бачимо, у подібних визначеннях саме про банківську діяльність не йдеться.

Однак потрібно розуміти, що оцінка змісту поняття сек'юритизації має бути спрямована на ті чи інші види банківських активів і, насамперед, на їх головний вид – кредитні вкладення, що потребують адекватних механізмів мінімізації ризику. Відтак сек'юритизацію більш доцільно, з нашої точки зору, визначити як специфічний спосіб управління кредитним ризиком комерційного банку, що передбачає випуск цінних паперів, джерелом платежів за якими слугують надані банком групи однорідних кредитів. Такими групами

однорідних кредитів можуть бути іпотечні, споживчі, окремі цільові або інші види позичок, тобто йдеться про заміну неринкових активів, якими є банківські кредити, на ринкові, якими є цінні папери, що у такий спосіб забезпечує зниження ризику та дозволяє банку отримати додаткове фінансування. Цього можна досягнути шляхом виділення певної частини кредитів і оформлення заборгованості за відповідними позичками таким чином, щоб покупці цінних паперів могли забезпечити повернення своїх вкладень на основі таких конкретних зобов'язань [43, с.28].

Сек'юритизація охоплює достатньо ширший спектр дій при управлінні кредитними ризиками, що виникають за активам банку, аніж простий продаж окремих видів кредитів, а відтак вона дозволяє більш універсально і ефективно компенсувати кредитні ризики.

Усвідомлення широких можливостей, що відкриваються перед позичальниками і кредиторами при сек'юритизації банківських активів може стати вагомою підставою для розвитку даної діяльності із трансформації неринкових зобов'язань банків на ринкові і у нашій країні, однак з урахуванням тих проблемних аспектів, які були створені при, практично, безконтрольному продажу банками в розвинутих країнах окремих сек'юритизованих активів (зокрема, іпотечних облігацій), що стало одним із факторів розвитку кризових явищ на світових фінансових ринках [44, с.28].

Упродовж достатньо довгого періоду часу система управління кредитним ризиком, заснована на сек'юритизації, в США та інших розвинутих країнах працювала досить стабільно доти, поки іпотечне кредитування не стало однією із форм спекулятивної діяльності на ринку нерухомості. Адже надаючи кредити, банки не брали до уваги фінансову стійкість і платоспроможність позичальників, позаяк зростання цін на нерухомість дозволяло, у разі неможливості позичальника сплатити борг за кредитом, реалізувати заставлене майно і погасити кредит з отриманням прибутку. Однак, коли ціни на нерухомість почали знижуватись, чимало банків зазнали серйозних проблем із погашенням кредитів і опинилися на межі банкрутства. Справа у тому, що,

покладаючись на сек'юритизацію активів, банки набагато менше уваги почали приділяти оцінці кредитоспроможності позичальників, перекладаючи дану функцію, по суті, на рейтингові агентства, які оцінювали відповідні цінні папери (випущені за тими ж іпотечними кредитами), однак які не могли бути адекватними оцінювачами, позаяк не несли фінансової відповідальності за правильність своїх рейтингів. Як наслідок, цінні папери, що являли собою продукт сек'юритизації іпотечних кредитів, спершу отримавши високі рейтинги (рівня AAA), у подальшому зазнали знецінення, що і стало однією із причин світової фінансової кризи [45].

Однак навіть попри ці факти, механізм сек'юритизації не може розглядатися як такий, що його неможливо застосовувати у банківській практиці для ефективного управління кредитним ризиком. Адже йдеться про необхідність оптимізації системи контролю і посилення регулятивного впливу з боку державних органів, що має бути спрямований на: управління ліквідністю фінансових інститутів, які є учасниками даного ринку; розширення інформаційної бази про операції на ринку і діяльність рейтингових агентств; запровадження жорстких вимог до організаторів угод щодо розкриття інформації про структуру і якість активів, які є основою сек'юритизації; обмеження можливостей використання сек'юритизації для управління надмірно ризиковими кредитами шляхом запровадження підвищених ліцензійних вимог до банків-оригінацій; моніторинг виконання оригінаціями вимог про повне розкриття інформації щодо умов кредитування тощо. Очевидно, що подібні заходи спроможні обмежити вплив фінансової кризи на розвиток такого ефективного методу управління кредитним ризиком банківської діяльності, як сек'юритизація [46].

З урахуванням сучасних умов розвитку фінансового ринку в Україні можна констатувати, що сек'юритизація, як метод управління кредитним ризиком, може представляти значний інтерес саме для комерційних банків, які мають великі обсяги однорідних кредитних вкладень і потребують адекватних засобів управління ними. При цьому головними цілями, які можуть ставитись

банківськими установами у процесі реалізації відповідних операцій, є наступні: підвищення рівня прибутковості на власний капітал; диверсифікація джерел залучення коштів; зниження вартості залучення капіталу (за рахунок того, що кредитний рейтинг сек'юритизованих цінних паперів може бути вищий, ніж рейтинг емітента); залучення ресурсів на триваліший термін (у порівнянні із звичайним кредитуванням); дотримання вимог щодо достатності власного банківського капіталу; зниження рівня кредитного ризику за рахунок перекладання ризиків наширше коло інвесторів – власників цінних паперів, випущених на основі сек'юритизації кредитів; продовження отримання прибутку від кредитних вкладень у вигляді маржі між середньою ставкою розміщення кредитів і нижчою ставкою відсотка по цінних паперах, випущених на основі сек'юритизації; створення публічної кредитної історії як на українському, так і на міжнародному ринках капіталу [47].

Аналіз зарубіжного досвіду провадження даних операцій дозволяє зробити висновок про напрацювання на сьогодні двох основних підходів до проведення сек'юритизації банківських кредитів: балансовий і позабалансовий. Балансова сек'юритизація активів передбачає випуск цінних паперів, забезпечених заставою прав вимоги. Цей підхід означає, що кредити залишаються на балансі банку, котрий емітує забезпечені облігації, які прив'язані до даного пулу кредитів. Дана модель сек'юритизації є характерною передусім для Німеччини і скандинавських країн [48].

Загалом, схема при використанні балансової сек'юритизації виглядає наступним чином. Комерційний банк видає кредити позичальникам. При цьому кредити видаються за певними стандартами (по цілях і термінах; процентних ставках; умовах надання і погашення кредиту; певної якості забезпечення; характеристиках можливих кредитних ризиків), для того, щоб згодом банк зміг об'єднати їх у пул. На основі пулу кредитів банком випускаються облігації (Pfandbrief), забезпеченням за якими слугують права вимоги на повернення основної суми боргу і сплату процентів за кредитними угодами.

Потім облігації продаються інвесторам, причому банк - емітент зобов'язується виплачувати інвесторам платежі за рахунок погашення позичальниками суми основного боргу і процентів за кредитами. А самі кредити залишаються на балансі банку, але виділяються на окремому реєстрі обліку. Облігації ж гарантують першочергове право вимоги їх власників на дані активи банку у випадку банкрутства емітента, оскільки сек'юритизовані активи виділяються із конкурсної маси [49].

Власникам облігацій забезпечується захист їхніх прав шляхом дотримання емітентами трьох принципів: 1) спеціалізації; 2) забезпечення; 3) конгруентності. Сенс першого принципу полягає у тому, що банкам дозволені тільки певні види кредитних операцій і заборонені всі інші види кредитування. Обмежена кількість видів кредитних операцій, що здійснюються банками, сприяє високій ефективності їх роботи і дозволяє мати менший, ніж в інших банках, персонал, а тому витрати на утримання персоналу та інші видатки у даного банку не такі значні, що визначає вищу економічну ефективність його діяльності, а відтак і знижує ризик банкрутства.

Суть другого принципу полягає в тому, що для задоволення вимог держателів Pfandbrief банк має створити забезпечення цих облігацій. Таким чином, власники облігацій у разі банкрутства банку зможуть розраховувати на пріоритетне задоволення своїх вимог із цих коштів. У якості забезпечення для облігацій можна використовувати лише ті права вимоги, сума кредиту за якими не перевищує 60 % встановленої вартості об'єкту застави. Крім того, за власниками облігацій закріплено переважне право перед іншими кредиторами банку із задоволення їхніх вимог у разі банкрутства банку [50].

Суть принципу конгруентності полягає в тому, що за своїми умовами вимоги комерційних банків по відношенню до позичальників за кредитами, під які випущені облігації, і зобов'язання банків по Pfandbrief перед їх інвесторами повинні співвідноситися один з одним. Встановлено, що загальна сумарна вартість випущених банком Pfandbrief повинна бути покрита грошовими

вимогами у розмірі їх номіналу щонайменше у такій же вартості і що найменше такими ж доходами від процентів. Це так звана конгруентність забезпечення.

Однак потрібно відзначити, що балансовий підхід до сек'юритизації банківських кредитів має чимало істотних, на наш погляд, недоліків, яких позбавлена позабалансова модель. А саме: по-перше, у разі банкрутства банку пул кредитів, що слугував забезпеченням випущених облігацій, реалізовується, і за рахунок цих коштів погашаються облігації. Якщо ж їх виявиться недостатньо, то інвесторам виплачуються кошти у загальній черговості кредиторів. По-друге, неможливою є повна ізоляція емітованих цінних паперів від ризику банку-емітента, а відтак існує ризик дострокового погашення облігацій через банкрутство банку. По-третє, при необхідності продажу пулу існує ризик заниженої його оцінки навіть при дуже хорошій якості кредитів, які до нього входять. Ці недоліки істотно впливають на вартість емітованих банком фінансових інструментів. Необхідно вказати, що через них у німецькій моделі сек'юритизації емітованим цінним паперам неможливо присвоїти кредитний рейтинг вищий за рейтинг компанії, що їх емітувала, що значно знижує ефективність даного механізму як інструмента управління кредитним ризиком банку [51].

У позабалансовій моделі сек'юритизації активи виводяться (продаються) в структуру незалежної компанії SPV (special purpose vehicle), якою є спеціальна юридична особа, тобто юридично незалежна від банку-оригінатора, щої надає відповідні кредити. Відтак під позабалансовою сек'юритизацією слід розуміти такий спосіб управління кредитним ризиком банку, що передбачає передачу прав вимог за наданими банком кредитами спеціальній юридичній особі, яка фінансує придбання активів за допомогою випуску боргових інструментів. Позабалансова сек'юритизація отримала найбільший розвиток у

США, Австралії, Великобританії, а також у деяких країнах Азії і Латинської Америки. При такому способі сек'юритизації спеціальна юридична особа емітує боргові цінні папери, які продаються інвесторам. Облігації, що випускаються компанією (SPV) забезпечені конкретними банківськими

активами – правами вимоги за виданими банком кредитами. Купони за цими інструментами виплачуються з майбутніх платежів по кредитах. У найбільш загальному вигляді схема позабалансової сек'юритизації виглядає наступним чином: 1) комерційний банк як первинний кредитор (оригіратор) надає кредити позичальникам і отримує право на платежі за кредитом і право заставодержателя (право на звернення стягнення на предмет застави у разі невиконання боржником своїх зобов'язань і на задоволення своїх вимог із вартості закладеного майна); 2) купуючи права вимоги за кредитом у банку – первинного кредитора, спеціально створений орган (*special purpose vehicle*) набуває прав кредитора і прав заставодержателя, зокрема право звернути стягнення на предмет застави у разі невиконання позичальником своїх зобов'язань. При цьому банк, як правило, продовжує обслуговування кредитів. Цей же банк здійснює процедуру звернення стягнення на заставне забезпечення, у випадку, якщо боржник за кредитом із пулу не виконує своїх зобов'язань; 3) SPV, зібравши пул однотипних кредитів, випускає на його основі свої цінні папери і продає їх інвесторам [52,с.190].

У банку-оригінатора, зазвичай, залишається пайовий папір. Порівняння між борговими і пайовими паперами SPV аналогічне до порівняння між облігаціями і акціями підприємства: спочатку виплачується те, що належить за борговими інструментами, причому сума визначається чітко, а те, що залишилося – припадає на пайовий інструмент, тобто перетворюється на додатковий дохід банку-оригінатора. Завдяки цьому сек'юритизовані активи виявляються ізольованими від інших ризиків банку-оригінатора.

Якщо у нього виникають які-небудь проблеми, вони не стосуються інвесторів: їм сплачуються належні кошти. Кредитори ж банку-оригінатора не можуть пред'явити претензії на сек'юритизовані активи. Оцінка сек'юритизованих інструментів залежить від того, наскільки ризикованими є активи. Якщо вона зроблена неправильно і інвестори не отримали очікуваного доходу, вони не мають права пред'явити претензії банку - оригінатору, тобто оригінатор повністю передає кредитний ризик. Водночас потрібно

відзначити, що позабалансовому типу сек'юритизації притаманні і певні недоліки, зокрема, висока собівартість продажу активів, складність податкового обліку, необхідність розголошення конфіденційної інформації про позичальника [52, с.191].

Однак попри зазначені недоліки обох моделей необхідно розуміти, що сек'юритизація у перспективі і може стати одним із найбільш потужних інструментів управління кредитним ризиком банківських установ, позаяк процес сек'юритизації не тільки дозволяє залучити кошти для розвитку банку, але й істотно поліпшує його нормативи, підвищує фінансову стійкість банку, розчищає його баланс і дозволяє гнучко управляти кредитним ризиком.

Адже сек'юритизувати можна, практично, будь-який більш-менш стійкий потік майбутніх платежів, тобто будь-який актив, яким володіє банк у вигляді певних однорідних видів кредитних вкладень. Тому на практиці можливість виділення кредитного ризику у самостійний об'єкт торгівлі визначає вагомое значення сек'юритизації як дієвого інструмента управління кредитним ризиком [51].

Перспективи використання сек'юритизації як важеля управління банківським кредитним ризиком пов'язана із низкою її переваг у всьому різноманітному арсеналі інструментів і прийомів банківського ризик-менеджменту. До таких переваг слід, насамперед, віднести наступні:

- 1) використання сек'юритизації спроможне забезпечити адекватне управління кредитним ризиком не лише окремих позичкових операцій комерційного банку, а й усієї сукупності його кредитних вкладень, дозволяючи сформувати оптимальну їхню структуру як з точки зору прибутковості, так і надійності у плані низького рівня ризику;

- 2) гнучкість сек'юритизації як інструмента управління кредитним ризиком визначається наявністю вторинного фондового ринку, що підвищує ліквідність відповідних цінних паперів та створює сприятливі можливості для банків при проведенні різних типів кредитних операцій;

3) сек'юритизація дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності комерційних банків на ринку кредитних вкладень, так як імовірність зниження кредитного ризику внаслідок його фактичного відокремлення від активів визначає можливість банківських установ щодо зниження рівня процентних ставок за наданими позичками;

4) сек'юритизація дозволяє вирішити проблему недостатності капіталу банку для проведення активних операцій, оскільки знижує частку проблемних позичок у структурі його активів, а відтак може сприяти зменшенню обсягів формування необхідних резервів для покриття кредитного ризику;

5) сек'юритизація дозволяє диверсифікувати ресурсну базу комерційного банку, розширюючи можливості його доступу на ринки капіталу, включаючи міжнародні;

6) сек'юритизація дозволяє підвищити дохідність власного капіталу комерційного банку і забезпечити дотримання нормативних вимог щодо його достатності, оскільки частина активів може бути переведена на іншу юридичну особу;

7) використання цінних паперів у процесі сек'юритизації дозволяє використовувати переваги зниження трансакційних витрат у порівнянні з іншими інструментами управління кредитним ризиком, зокрема, таких як оформлення страхових угод, оцінка вартості нерухомого майна, що передається у заставу тощо; 8) сек'юритизація дозволяє диверсифікувати джерела ресурсної бази банку, залучати кошти на більший термін, а також знизити вартість залучених ресурсів за рахунок того, що кредитний рейтинг сек'юритизованих цінних паперів може бути вищим за рейтинг емітента;

9) сек'юритизація дозволяє створити високоорганізований ринок кредитних послуг, учасники якого набувають можливості залучати кошти на умовах, які визначаються якістю пулу активів, а не показниками власного балансу;

10) за допомогою сек'юритизації забезпечується поліпшення якості стандартів, документації і розкриття інформації про діяльність позичальників і

операції з фінансовими активами, а також розширюється коло потенційних інвесторів [53, с.416].

Сукупність зазначених переваг визначає необхідність активного використання даного методу мінімізації кредитного ризику у вітчизняній банківській практиці. При цьому у процесі практичної реалізації механізму сек'юритизації банківських активів можуть бути використані різноманітні схеми, що можуть відрізнятися за складом учасників та порядком укладання відповідних угод. У вітчизняній банківській практиці, на нашу думку, може бути використано декілька схем сек'юритизації. Зокрема, можна було б запропонувати наступні три варіанти, що можуть бути у перспективі використані комерційними банками.

По-перше, найбільш простий спосіб сек'юритизації полягає у тому, що банк переоформляє власні активи, тобто кредитні вкладення, у цінні папери (наприклад,облігації), які реалізуються третім особам. При цьому викупна вартість указаних цінних паперів залежить від стану кредиту, що лежить у їхній основі, тобто в кінцевому підсумку від величини кредитного ризику. У разі своєчасного погашення кредиту банк викупує облігації по номіналу. Якщо ж кредит пролонгується або не погашається в установленій термін, банк здійснює купівлю облігацій з дисконтом, величина якого безпосередньо залежить від рівня кредитного ризику. У результаті банківські активи набувають більшої диверсифікації.

По-друге, випуск цінних паперів власного боргу банків (тих же облігацій), строки погашення яких збігаються зі строками погашення відповідних кредитів. Очевидно, що такий напрямок сек'юритизації активів може бути прийнятний і для інтенсивного розвитку ринку довгострокових позичкових капіталів, забезпечених акумульованими відповідним чином ресурсами. У перспективі може також набути поширення практика виділення однотипних зобов'язань за кредитами у певний пул, що формується у вигляді окремого філіалу чи трасту, а інвестори купують частки такого пулу, тобто позабалансова модель сек'юритизації.

По-третє, у вітчизняних умовах може бути запропонована схема сек'юритизації як способу управління кредитним ризиком комерційного банку, заснована на довірчому управлінні. Дана схема сек'юритизації кредитних вкладень будується на основі договору довірчого управління сек'юритизованими (первинними) активами, переданими у власність інвесторів (власників цінних паперів). Спочатку створюється пул кредитних вимог (кредитне покриття, загальний фонд банківського управління). Потім банк, як власник кредитного пулу, проводить емісію цінних паперів, переуступаючи інвесторам зараховані

у покриття права вимоги по кредитах. За банком залишається довірче управління кредитним покриттям. Отже комерційний банк, як довірчий керуючий кредитним покриттям, продовжує здійснювати управління кредитами, включеними до пулу.

При плануванні рішення стосовно здійснення операцій сек'юритизації важливо досягти оптимального співвідношення затрат на використання тієї чи іншої схеми та вигоди від зниження кредитного ризику і вартості залучених ресурсів. Оцінка доцільності угоди значною мірою засновується також на податковому аналізі активів і наслідків їхнього продажу для банку. У багатьох країнах існують спеціальні нормативно-правові акти, котрі регулюють цей вид діяльності. Однак в українському податковому законодавстві про сек'юритизацію не йдеться, а тому у процесі продажу активів може бути віднайдено об'єкт податку на додану вартість. Детального опрацювання вимагають також ті аспекти обслуговування активів, що пов'язані із питаннями оподаткування доходів продавця, а також утримання податку з доходів інвесторів і використання угод про уникнення подвійного оподаткування для зниження податкового навантаження при оподаткуванні доходів емітента [52, с.192].

В Україні у сек'юритизації банківських активів, як ефективного сучасного фінансового механізму управління кредитним ризиком банків, є великі перспективи. Зокрема, якщо ідеться про таку проблему, як розриви в

термінах, на які залучаються депозити і видаються кредити, то використання сек'юритизації може стати дієвим інструментом забезпечення фінансової стабільності банківських установ. Адже вклади населення, у кращому разі, акумулюються на рік-два, тоді як кредити надаються на 20–30 років.

Таким чином, поки позичальник забезпечить повернення отриманих кредитів банку, необхідна активізація додаткових зусиль щодо залучення кожного разу нових депозитів.

Сек'юритизація жадає можливість усунути розриви в термінах, оскільки цінні папери, що випускаються, приблизно, у тій же самій тривалості, що і банківські активи, якими вони забезпечені.

Сек'юритизація дозволяє не тільки знизити вартість залучення коштів за рахунок передачі активів і ризиків, з ними пов'язаних, але і вирішити багато інших питань. Це, передусім, грамотне управління структурою балансу банку, диверсифікація джерел позичених коштів і підтримка необхідного рівня ліквідності. Фактично це означає поліпшення регулятивних коефіцієнтів (наприклад, адекватності капіталу, нормативів резервування), що стримують розвиток банку. Пропоновані схеми сек'юритизації, особливо позабалансова, дозволяють по-новому підійти до завдань розподілу кредитного ризику, особливо у вітчизняних реаліях, де в умовах кредитної кризи великою є вірогідність виникнення фінансових труднощів у суб'єктів ринку і численних банкрутств позичальників [43, с.28].

Сек'юритизація може бути ефективним інструментом створення нових можливостей для залучення фінансування й інвестування на українському ринку цінних паперів. З одного боку, вона дозволить вітчизняним банкам отримати доступ до відносно недорогого джерела фінансування, а з іншого – інституційні інвестори, такі, як пенсійні фонди і страхові компанії, одержать можливість інвестувати свої кошти і отримувати дохід від низькоризикових активів. Тому сек'юритизація може сприяти поглибленню і розширенню вітчизняного ринку капіталу. При цьому потрібно відзначити основні фактори,

що визначають ефективність сек'юритизації саме як інструмента управління кредитним ризиком банку, якими є наступні.

По-перше, зниження вартості кредитних ресурсів, яке досягається, в першу чергу, за рахунок ізолювання активів від кредитного ризику банку-оригінатора і переміщення активів у спеціальну юридичну особу із віддаленим ризиком банкрутства. Ця перевага часто має місце, коли кредитна якість активів, що беруть участь в сек'юритизації, вища, ніж кредитна якість балансу оригінатора в цілому.

По-друге, поліпшення фінансових (балансових) показників банку. Адже при позабалансовій сек'юритизації активи можуть бути зняті з балансу банку-оригінатора і заміщені грошовими коштами, що призведе до поліпшення відповідних балансових показників. У тій мірі, в якій кошти, отримані від сек'юритизації, можуть бути використані для погашення існуючих зобов'язань банку, буде зменшено співвідношення його позичених і власних коштів. У процесі своєї діяльності банк може зіштовхнутися із проблемою дотримання нормативу із співвідношення активів і власного капіталу, при якій подальше кредитування позичальників виявиться неможливим із-за недостатності капіталу. Тому саме сек'юритизація може бути одним із способів вирішення даної проблеми.

По-третє, диверсифікація джерел фінансування. Сек'юритизація дозволяє банку-оригінатору диверсифікувати джерела фінансування і дістати доступ до ринків капіталу безпосередньо, без необхідності випуску власних цінних паперів. Сек'юритизація дозволяє оригінаторам виходити на міжнародні ринки капіталу в тих випадках, коли іншим способом (наприклад, шляхом випуску єврооблігацій) це важко зробити [44].

Потрібно відзначити також і ті можливості, які надає сек'юритизація власне інвесторам у відповідні цінні папери, що відображає об'єктивні умови економічної зацікавленості усіх сторін угоди здійснювати даний вид операцій. Зокрема, інвестори, купуючи сек'юритизовані цінні папери, отримують низку переваг, серед яких можна відзначити наступні:

– через цінні папери, забезпечені відповідними пулами кредитів, можна на власний вибір інвестувати в різні види активів, що мають різний ступінь ризику, і отримувати відповідний дохід. Це дає інвесторам можливість оптимізувати структуру своїх портфелів і виходити на ринки, на яких інакше вони не могли б здійснювати інвестиції;

– цінні папери, забезпечені банківськими активами, історично є менш схильні до цінових коливань порівняно із корпоративними облігаціями;

– за цінними паперами, забезпеченими активами, пропонується більш високий дохід, аніж за державними, банківськими і корпоративними облігаціями, що мають аналогічний рейтинг;

– для інвестора цінні папери, отримані внаслідок операцій із сек'юритизації, є більш надійним фінансовим інструментом, аніж незабезпечені облігаційні позики самих банків;

– цінні папери, забезпечені активами, зазвичай не схильні до ризику подій або ризику зниження рейтингу у одиничного боржника [45].

Разом із тим, розглядаючи практичні можливості реалізації угоди щодо сек'юритизації банківських активів в Україні, необхідно відзначити ті проблеми, які супроводжують діяльність банківських установ у процесі використання відповідних інструментів. Йдеться передусім про ті перешкоди, які можуть стати на заваді законній передачі активів – труднощі звернення стягнення на заставлене майно, заборона на уступку дебіторської заборгованості, норми про захист банківської інформації, що перешкоджають передачі активів. У кінцевому підсумку такі труднощі можуть істотно звузити коло активів, що використовуються в процесі сек'юритизації.

Основними проблемами, що зумовлюють непривабливість сек'юритизації як інструмента управління кредитним ризиком у банківській практиці в Україні, є наступні:

1) терміни залучення ресурсів на західних ринках набагато довші, ніж на українському ринку; 2) відносна дешевизна ресурсів на західних ринках порівняно із вітчизняними умовами залучення коштів; 3) закони про

банкрутство і цінні папери недостатньо юридично підтримують сек'юритизацію в Україні порівняно із західними країнами, що передбачає необхідність, наприклад, виключити іпотечне покриття з конкурсної маси при банкрутстві емітента; 4) в Україні відсутні нормативні документи про використання окремих рахунків для потоків платежів по сек'юритизованих іпотечних кредитах, відділених від решти платежів, що надало б інвесторам в іпотечні облігації певні гарантії; 5) в українському законодавстві до цього часу не визначено статус SPV (Special Purpose Vehicle), спеціальної юридичної особи, що має створюватись як неприбуткова організація із відповідними гарантіями від банкрутства; 6) в Україні відсутня достатня кількість інвесторів, які б змогли інвестувати кошти у цінні папери, випущені в процесі сек'юритизації банківських активів [46].

Розглядаючи вказані проблеми, потрібно відзначити, що для активного впровадження у вітчизняну банківську практику сек'юритизації як способу управління кредитним ризиком комерційного банку необхідною є наявність ряду об'єктивних економічних і правових передумов. Тому, на наш погляд, необхідно чітко сформулювати ті вимоги, яким має відповідати нормативно-правова база із тим, щоб сек'юритизація у нашій країні стала можливою насамперед із правової точки зору:

по-перше, зазвичай сек'юритизованими можуть бути лише ті активи, які можуть вільно передаватися. А тому будь-які перешкоди на шляху законної передачі активів (такі, як заборони на уступку дебіторської заборгованості або норми про захист інформації або збереження банківської таємниці, що перешкоджають передачі активів) звужують коло активів, які можуть використовуватися для сек'юритизації;

по-друге, необхідною є можливість здійснити реальну передачу активів, адже продаж і передача активів, що підлягають сек'юритизації, мають бути незворотними. Інакше кажучи, на них не має впливати імовірна фінансова неспроможність оригінатора [47].

Зокрема, продаж і передача активів не повинні зазнавати ризику перекваліфікації або відміни у зв'язку із процедурою банкрутства;

по-третє, передача активів не може бути надмірно дорогою або обтяжливою для банку. Зокрема, будь-які обтяжливі вимоги до здійснення операції (такі, як необхідність повідомлення боржника про кредит, що передається, або необхідність зареєструвати передачу активів) можуть звузити коло можливостей сек'юритизації і збільшити витрати за операцією. Крім того, сек'юритизація немає призводити до несприятливих податкових наслідків для сторін. Будь-які податки на передачу активів, державне мито чи інші збори збільшують витрати за угодою і роблять сек'юритизацію менш доцільною;

по-четверте, необхідною є можливість переуступки дебіторської заборгованості без повідомлення боржника. При цьому банк-оригінаатор має набути права обслуговувати сек'юритизовані активи на користь спеціальної юридичної особи;

по-п'яте, сторони повинні мати можливість укладати угоди, що передбачають ефективний механізм забезпечення виконання зобов'язань за операцією сек'юритизації, зменшувати ризик змішування активів у майні оригінаатора. Повинна існувати можливість передачі грошових коштів, банківських рахунків, ліквідних цінних паперів, а також сек'юритизованих активів у заставу, і така передача повинна бути ефективною. Застава має володіти такими характеристиками, які б давали заставодержателеві забезпечене правовими санкціями першочергове право у разі неплатоспроможності заставодателя;

по-шосте, для забезпечення унеможливлення процедури банкрутства стосовно спеціальної юридичної особи необхідною є згода сторін щодо обмеження її відповідальності і відмови від звернення до суду із заявою про визнання її банкрутом, що має бути забезпечено належним правовим захистом [52, с.192].

Отже, однією із найбільш з актуальних проблем впровадження в Україні ефективно функціонуючих схем сек'юритизації банківських кредитних

операцій залишається нерозвинута законодавча база, яка мала б упорядковувати юридичне регулювання питань передачі прав вимог, що вимагає відповідних змін до чинного законодавства: корпоративного, про банкрутство, цінні папери, податкового і банківського. Очевидно необхідно розробити загальний закон про сек'юритизацію, завдяки чому буде можливо за допомогою випуску цінних паперів рефінансувати договірні грошові вимоги, у тому числі ті, що витікають із договорів кредиту, зовнішньоторговельних контрактів, договорів оренди, платежів юридичних і фізичних осіб та інших форм договірних відносин, що стосуються банківської діяльності. При цьому надзвичайно важливим є законодавче надання можливості стороннім інвесторам (держателям цінних паперів) набувати права вимоги за кредитними договорами при збереженні за комерційними банками обов'язків з обслуговування кредитів [54].

На сьогодні операції із сек'юритизації ще не стали об'єктом спеціалізованого вітчизняного законодавства, відсутня уніфікована документація для оформлення подібних угод, чималі труднощі виникають також при їх оподаткуванні і обліку. Крім того, в Україні сек'юритизація банківських кредитів зіштовхується із проблемою недостатнього розвитку фондового ринку, що обумовлено, перш за все, відсутністю на ньому достатньої кількості повноцінних інституційних інвесторів.

Таким чином можна зазначити, що механізми сек'юритизації здатні сприяти суттєвому збільшенню обсягів кредитних операцій банків, оскільки зниження рівня кредитного ризику позитивно позначається на притоку коштів у реальний сектор, а відтак може забезпечити прискорення економічного росту у всіх галузях і секторах господарства. Таким чином, сек'юритизація може сприяти розширенню ринку позичкових капіталів в Україні, забезпечуючи створення нових можливостей для залучення фінансування на ринку цінних паперів. А широке розмаїття і мобільність механізмів сек'юритизації, структурування платежів і умов угод дозволяє інвесторам створювати фінансові інструменти у відповідності із власними запитами [54].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Організаційно – економічна характеристика комерційного банку

Історія УкрСиббанку починається з 1990 р. Перші два роки на фінансовому ринку банк виступав як Харківський регіональний банк, який обслуговував великих корпоративних клієнтів.

У 1990 р. Державний банк СРСР зареєстрував комерційний інноваційний банк «Харківінкомбанк». У 1992 р. банк вступив до Українсько-Сибірської корпорації «УкрСибінкор» та був перейменований на АКІБ «УкрСиббанк».

У 1996 р. банк починає відкривати філії в інших регіонах України, а з 2000 р. будує ефективну роздрібну мережу. Активно працюючи з фізичними та юридичними особами, УкрСиббанк постійно розширює перелік банківських послуг і продуктів та завойовує нові ринкові частки.

З 2000 р. банк стабільно утримує позиції лідера на ринку інвестицій, неодноразово отримуючи титул найкращого інвестиційного банку країни.

Вже у 2003 р. УкрСиббанк перетворюється на національного лідера, упевнено входячи до десятки провідних банків України.

У квітні 2006 р. стратегічним інвестором УкрСиббанку з часткою 51% стала одна з найбільших у світі фінансових груп BNP Paribas. У 2009 р. частка була збільшена до 81,42%, а у 2010 до 99,99%. У серпні 2011р. завершилася процедура придбання 15 % акцій УкрСиббанку Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), таким чином, частка BNP Paribas склала 84,99 %.

Інтеграція до групи компаній BNP Paribas відкрила УкрСиббанку нові можливості: причетність до світового бренду, використання прогресивного світового досвіду, перехід на нові стандарти менеджменту. Якісне зростання супроводжує розвиток банку в усіх сегментах. Станом на 2014 рік, УкрСиббанк

обслуговує понад 2 млн роздрібних клієнтів, 250 тис. підприємств середнього та малого бізнесу та 4 тис. великих компаній.

2 лютого 2016 року ЄБРР викупив 25% акцій банку в BNP Paribas, таким чином частка BNP Paribas у власності УкрСиббанку зменшилася до 59,99% а ЄБРР збільшилася до 40%.

УкрСиббанк здійснює свою діяльність на основі ліцензій (дозволів), виданих Національним банком України (НБУ), Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України.

Основним видом діяльності УкрСиббанку є надання банківських послуг юридичним та фізичним особам на території України.

Перелік ліцензій (дозволів):

1. Банківська ліцензія НБУ № 75 від 05.10.2011 р. на право надання банківських послуг, визначених частиною третьою статті 47 Закону України „Про банки і банківську діяльність”. Термін дії – необмежений.

2. Генеральна ліцензія НБУ на здійснення валютних операцій № 75 від 05.10.2011 р. на право здійснення валютних операцій згідно з додатком, яким визначений наступний перелік таких валютних операцій:

- неторговельні операції з валютними цінностями;
- операції з готівковою іноземною валютою та чеками (купівля, продаж, обмін, прийняття на інкасо), що здійснюються в касах і пунктах обміну іноземної валюти банків;
- операції з готівковою іноземною валютою (купівля, продаж, обмін), що здійснюються в пунктах обміну іноземної валюти, які працюють на підставі укладених банками агентських договорів з юридичними особами-резидентами;
- ведення рахунків клієнтів (резидентів та нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів – нерезидентів у грошовій одиниці України;
- ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів та нерезидентів) в іноземній валюті.
- ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України.

- відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України;
- залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках;
- торгівля іноземною валютою на валютному ринку України [за винятком операцій з готівковою іноземною валютою та чеками (купівля, продаж, обмін), що здійснюється в касах і пунктах обміну іноземної валюти банків і агентів];
- торгівля іноземною валютою на міжнародних ринках;
- залучення та розміщення банківських металів на валютному ринку України;
- торгівля банківськими металами на валютному ринку України;
- валютні операції на валютному ринку України, які належать до фінансових послуг згідно зі статтею 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання фінансових послуг» та не зазначені в абзацах другому-сімнадцятому розділу другого Положення про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 15.08.2011 № 281;
- валютні операції на міжнародних ринках, які належать до фінансових послуг згідно зі статтею 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання фінансових послуг» та не зазначені в абзацах другому-сімнадцятому розділу другого Положення про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 15.08.2011 № 281. Термін дії – необмежений.

3. Ліцензія Серія АВ № 507197 від 12.01.2010 р. видана Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку на здійснення професійної

діяльності на фондовому ринку – діяльність з торгівлі цінними паперами: Брокерська діяльність. Термін дії – необмежений.

4. Ліцензія Серія АВ № 507198 від 12.01.2010 р. видана Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку на здійснення професійної діяльності на фондовому ринку – діяльність з торгівлі цінними паперами: Дилерська діяльність. Термін дії – необмежений.

5. Ліцензія Серія АВ № 507199 від 12.01.2010 р. видана Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку на здійснення професійної діяльності на фондовому ринку – діяльність з торгівлі цінними паперами: Андеррайтинг. Термін дії – необмежений.

6. Ліцензія Серія АВ № 368596 от 12.05.2008 г. видана Адміністрацією державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Вид господарської діяльності – Розробка, виробництво , використання, експлуатація, сертифікаційні іспити, тематичні дослідження, експертиза, ввезення, вивіз криптосистем та засобів криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису), торгівля криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації.

Для збільшення ефективності діяльності Банк продовжує реалізацію задач щодо спрощення банківської структури та процесів, таким чином покращуючи якість надання послуг клієнтам.

Частиною цього процесу є оптимізація та репозиціонування мережі відділень Банку з їх легким реформатуванням для концентрації навиків з продажу послуг та покращення локації.

Цілі Банку пов'язані з довгостроковою стратегією акціонерів розвивати ефективність бізнесу зі строгим управлінням ризиками та контролем витрат:

- поглиблення культури коплаєнс в Банку;
- продовження оптимізації мережі відділень з метою підвищення якості та ефективності обслуговування роздрібних клієнтів;
- розвиток інноваційних продуктів та каналів продажу банківських послуг у відповідності з вимогами часу;

– зосередження уваги на стратегічних сегментах роздрібного бізнесу: Premium та СМБ клієнти;

– подальший розвиток карткових продуктів та розрахункових сервісів.

Основні показники діяльності АТ "УкрСиббанк" наведені в таблиці 2.1.

АТ "УкрСиббанк" активно збільшило свої активи за період 2018-2020рр. майже на 172 % Причиною динамічного росту цього показника є активна робота комерційного банку з кредитним портфелем.

Таблиця 2.1

Загальні показники діяльності АТ "УкрСиббанк"

роки	Активи, млн.грн	Власний капітал, млн.грн	Кредит- ний портфель, млн.грн	Портфель цінних паперів, млн.грн	Кошти клієнтів, млн.грн	Чистий дохід від банків- ської діяльності, млн.грн	Сукуп- ний операці- йний дохід, млн.грн	Чистий прибу- ток, млн.грн
2018р.	26400	1780	14904	2466	18802	3215	2428	-1011
2019р.	43418	1803	20958	6954	33300	4297	2409	22,7
2020р.	45367	4105	20678	3853	36424	4636	2635	-993
Відх. (+,-)	18967	2325	5774	1387	17622	1421	207	18

Вартість власного капіталу АТ "УкрСиббанк" збільшилась на 2324 млн.грн. Зростання власного капіталу здійснюється за рахунок статутного капіталу.

Активна робота на ринку кредитування забезпечило зростання кредитного портфелю банку на 5774 млн.грн (91%). Вдалі стратегічні заходи АТ "УкрСиббанк" у сфері кредитування дали можливість розширити коло корпоративних клієнтів та збільшити вартість кредитного портфелю корпоративного сектору майже вдвічі. Динаміка кредитного портфелю наведена на рис.2.1., питома вага складових кредитного портфелю на рис.2.1.

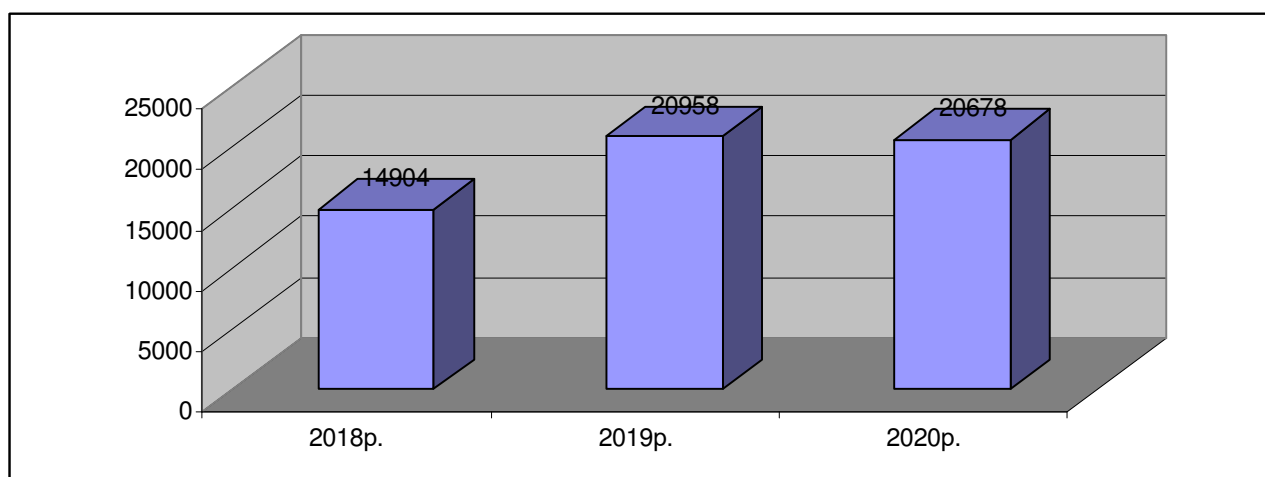

Рис.2.1. Динаміка кредитного портфелю банку

Кошти клієнтів АТ "УкрСиббанк" збільшились на 3125 млн.грн., порівнюючи 2020 р. з 2019р. Середній приріст коштів клієнтів 8812 млн.грн.

Чистий дохід від банківської діяльності та сукупний операційний дохід не мають негативних тенденцій та динамічно збільшуються кожен рік.

Причина чистого збитку АТ "УкрСиббанк" значні резерви на знецінення кредитних ресурсів та цінних паперів. Резерви на знецінення у 2019, 2020рр. відповідно склали 2438 та 3599 млн.грн.

Динаміка чистого доходу, сукупного операційного доходу та чистого прибутку наведена на рис.2.2.

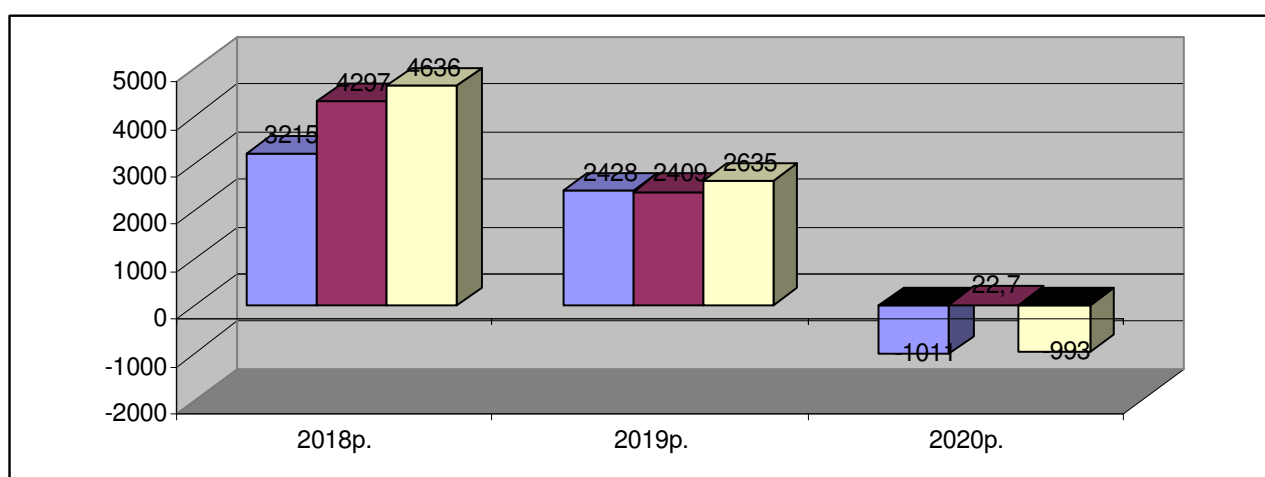

Рис.2.2. Динаміка чистого доходу, сукупного операційного доходу та чистого прибутку

2.2. Аналіз активів комерційного банку АТ "УкрСиббанк"

Фінансовий потенціал комерційного банку характеризується розміром та структурою його необоротних активів, що формуються за рахунок готівкових фінансових ресурсів (як власних, так залучених та позикових). Обґрунтоване оптимальне розміщення фінансових ресурсів є одним з найважливіших принципів забезпечення фінансової стабільності, платоспроможності і ліквідності банку.

Під керуванням активами розуміють шляхи і порядок розміщення власних засобів. Стосовно комерційних банків – це розподіл на готівку, інвестиції, позички й інші активи. Очевидним рішенням проблеми розміщення коштів є “купівля” активів (надання позичок і інвестицій), що можуть принести найвищий прибуток при тому рівні ризику, на який здатне піти керівництво банку.

Склад та структура активів за цільовим призначенням комерційного банку АТ "УкрСиббанк" наведено в табл 2.2

Найбільшу питому вагу в структурі активів займають кредити та заборгованість клієнтів, їх значення коливається в межах 48-56%.

Для підтримки ліквідності комерційних банків має значну масу грошових коштів, яка постійно збільшується, порівнюючи 2020р. з 2018р. вартість грошових коштів збільшилась на 2308215 тис.грн.

Кошти в інших фінансових установах збільшилась на 313%. Значне збільшення пов'язане зі зростанням короткострокових розміщень у фінансових установах. Показник короткострокових розміщень, порівнюючи 2020р. з 2019р. збільшився на 4384255 тис.грн.

Викликає занепокоєння зменшення портфеля цінних паперів як у загальних активах за абсолютним обсягом, так і питоною вагою. Вартість цінних паперів в портфелі на продаж зменшилась на 44,5%. Причина зменшення вартості портфеля цінних паперів скорочення кількості депозитних сертифікатів НБУ майже вдвічі.

Динаміка, склад та структура активів АТ "УкрСиббанк" за цільовим призначенням, тис.грн

Показники	2018	%	2019	%	2020	%	Абс. приріст, тис.грн	Темп зростання (базовий), %
Грошові кошти та Кошти в Національному банку України	1699661	6,44	1969573	4,54	4007876	8,83	2308215	235,80
Кошти в інших фінансових установах	4425300	16,76	10716906	24,68	13868310	30,57	9443010	313,39
Деривативи	833	0	433	0	972	0	139	116,69
Кредити та заборгованість клієнтів	14904777	56,46	20958975	48,27	20678612	45,58	5773835	138,74
Цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії	2813469	10,66	6954286	16,02	3853729	8,49	1040260	136,97
Майно та обладнання	968478	3,67	1006864	2,32	1057729	2,33	89251	109,22
Інвестиційна нерухомість	70528	0,27	36607	0,08	32379	0,07	-38149	45,91
Нематеріальні активи	106424	0,4	177442	0,41	230029	0,51	123605	216,14
Відстрочений податковий актив	1127371	4,27	1135837	2,62	1080514	2,38	-46857	95,84
Інші фінансові та не фінансові активи	282064	1,07	451879	1,04	557274	1,23	275210	197,57
Активи на продаж	1790	0,01	9318	0,02	0	0	-1790	0,00
Усього активів	26398905	100	43418210	100	45367424	100	18968519	171,85

Особливої уваги потребує інвестиційна діяльність банку, яка разом з кредитною є основною. В останні три роки АТ "УкрСиббанк" направляє кошти на придбання нерухомості. Вартість інвестиційної нерухомості складає 32-36 млн.грн. Нажаль показник теж має спадну тенденцію.

АТ "УкрСиббанк" має не диверсифіковані активи. Майже 85% активів – це грошові кошти та кредитні операції. Вкладення в цінні папери та інвестиційну нерухомість з кожним роком скорочуються.

Загальна вартість активів збільшилась на 18968519 тис.грн. Динаміка загальної вартості активів наведена на рис.2.3.

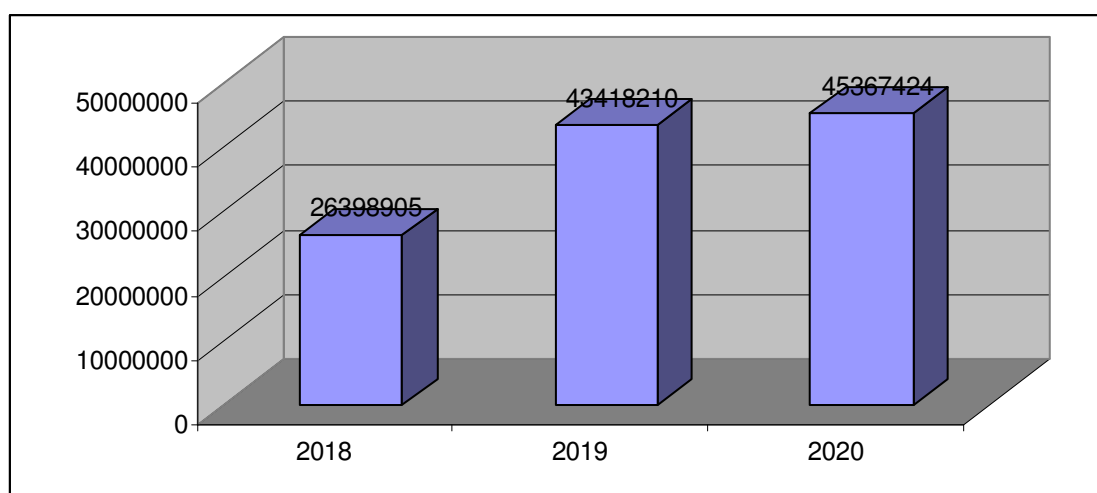

Рис.2.3. Динаміка вартості активів комерційного банку

Проаналізуємо найбільш вагомі активи (грошові кошти, кредити, цінні папери детально. В таблиці 2.3. наведені грошові кошти та кошти в Національному банку України.

Таблиці 2.3

Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів, млн.грн

Показники	Грошові кошти в касі	Кошти в НБУ	Кореспондентські рахунки	Обов'язкові резерви	Разом грошових коштів та еквівалентів
2018р.	1145993	553668	4371101	1095550	4975212

Продовження таблиці 2.3

Показники	Грошові кошти в касі	Кошти в НБУ	Кореспондентські рахунки	Обов'язкові резерви	Разом грошових коштів та еквівалентів
2019р.	1544135	425438	10487893	1712404	10745863
2020р.	1943461	2064415	9321794	1947577	11382093
Абс. приріст, тис.грн	797468	1510747	4950693	852027	6406881
Темп зростання (базовий),%	169,59	372,86	213,26	177,77	228,78

В структурі грошових коштів найбільшу питому вагу займають кореспондентські рахунки – 81-93%. Для підтримки ліквідності комерційний банк має значний відсоток грошових коштів в касі (14-23%). Незначні грошові кошти знаходяться в НБУ (3-18%). Всі показники грошових коштів та еквівалентів мають темп зростання 169-372%. Динаміка вартості грошових коштів та еквівалентів комерційного банку наведена на рис.2.4.

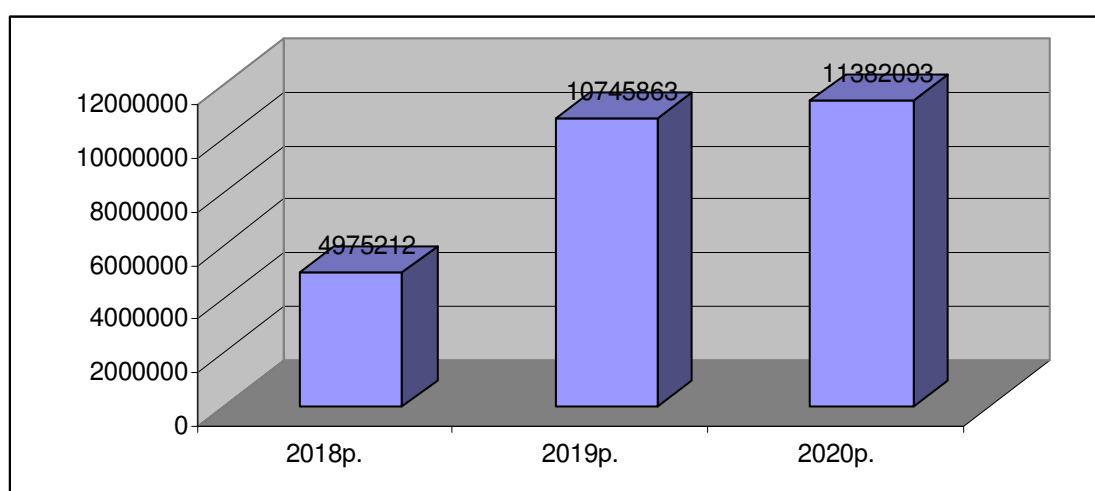

Рис.2.4. Динаміка вартості грошових коштів та еквівалентів комерційного банку

Кредити та заборгованість клієнтів наведені в таблиці 2.4.

Найбільшою є частка інших кредитів - 61,12 % (у попередньому періоді — 48,2 %). Саме ця категорія кредитів з кожним роком збільшується.

Питома вага іпотечного кредитування знаходиться на другому рівні за важливістю кредитування. Порівнюючи 2016р. з 2014р. вартість іпотечного кредитування збільшилась майже на 32%.

Таблиця 2.4

Аналіз структури кредитного портфеля
за видами позичальника

Види кредитів	Іпотечні кредити	Споживчі кредити	Овердрафт	Інші кредити	Разом
2018р.	6929	160	148	9616	17039
%	40,67	0,94	0,87	56,44	100
2019р.	11695	951	172	11929	24748
%	47,26	3,84	0,7	48,2	100
2020р.	9139	1309	230	16791	27471
%	33,27	4,77	0,84	61,12	100
Темп зростання (базовий), %	131,89	818,13	155,41	174,62	161,22

Споживчі кредити теж мають позитивну динаміку збільшення. За період 2018-2020рр. вартість даного виду кредитування збільшилась майже у 9 разів.

Вартість овердрафту порівнюючи 2020р. з 2018р. збільшилась на 55,41%.

Якщо розглянути загальну вартість наданих кредитів можна констатувати динамічні процеси збільшення більш ніж у 1,5 рази.

Цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії наведені в таблиці 2.5.

Цінні папери в портфелі банку на продаж
та інвестиції в асоційовані і дочірні компанії

Показники, тис.грн	2018р.	2019р.	2020р.	Відх. (+,-)
Депозитні сертифікати НБУ	81188	6606276	3506686	3425498
Державні облігації України	2384362	0	0	-2384362
Всього боргових цінних паперів	2465550	6606276	3506686	1041136
Акції компаній, що не котируються на ринку	1261	1352	1260	-1
Всього інвестиційних цінних паперів в портфелі банку на продаж	2466811	6607628	3507946	1041135
Інвестиції, обліковані за методом участі в капіталі	346658	346658	345783	-875
Всього інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу та інвестицій, облікованих за методом участі в капіталі	2813469	6954286	3853729	1040260

Вартість депозитних сертифікатів НБУ має нестабільну тенденцію, порівнюючи 2016р. з 2015р. показник зменшився майже у 2 рази, порівнюючи 2016р. з 2014р. вартість цінних паперів НБУ збільшилась в 37 разів.

Простежується позитивна динаміка депозитних сертифікатів НБУ, їх вартість збільшилась на 3425498 тис.грн. Комерційний банк змінює пріоритети та позбавляється від державних облігацій України. Загальна вартість боргових цінних паперів зросла на 1041136 тис.грн.

Вартість інвестиційних цінних паперів в портфелі банку на продаж зросла на 42% та складає 3507946 тис.грн.

Вартість інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу та інвестицій, облікованих за методом участі в капіталі теж має позитивну

динаміку та складає 3853729 тис.грн.

2.3 Аналіз дохідності активів та ефективності їх використання

Дохідність та ефективність АТ "УкрСиббанк" є невід'ємною та головною метою господарської діяльності банку.

Проаналізуємо наступну фінансову інформацію АТ "УкрСиббанк":

- фінансові результати діяльності АТ "УкрСиббанк";
- процентні доходи активів АТ "УкрСиббанк";
- комісійні доходи активів АТ "УкрСиббанк";
- коефіцієнтний аналіз доходності активів АТ "УкрСиббанк"

З таблиці 2.6 можна стверджувати що підприємство має тільки чистий дохід та сукупний операційний дохід у позитивному значенні.

Таблиця 2.6

Аналіз фінансових результатів діяльності АТ "УкрСиббанк"

роки	Чистий дохід, тис.грн	Сукупний операційний дохід, тис.грн	Чистий операційних прибуток (збиток) , тис.грн	Прибуток (збиток) до оподаткування, тис.грн	Чистий прибуток (збиток) , тис.грн
2018	1372372	н/д	н/д	-868842	-1011408
2019	4297240	2409484	-28941	33448	22709
2020	4636654	2635721	-963686	-938252	-993968
Відх (+,-)					
2020/ 2018	3264282	0	0	-69410	17440
Відх (+,-)					
2020/ 2019	339414	226237	-934745	-971700	-1016677

У зв'язку з від'ємними чистими грошовими потоками маємо від'ємний чистий операційний збиток. Операційний збиток з кожним роком збільшується,

якщо у 2019р. значення складає -28941 тис.грн, то 2020р. має значення -963686 тис.грн.

У зв'язку з позитивною фінансовою та інвестиційною діяльністю АТ "УкрСиббанк" має позитивний прибуток до оподаткування у 2019р., на жаль розглядає мий банк отримав найбільший збиток у 2020р. у розмірі -938252 тис.грн.

Таж сама ситуація з чистим прибутком. Збитковість АТ "УкрСиббанк" у 2020р. найбільша за розглядаємий період та дорівнює 993968 тис.грн.

Процентні доходи активів АТ "УкрСиббанк наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Процентні доходи активів АТ "УкрСиббанк"

роки	Кредити та заборгованість клієнтів, млн.грн	Кредити та заборгованість кредитних установ, млн.грн	Боргові цінні папери в портфелі банку на продаж, млн.грн	Разом процентних доходів, млн.грн
2018р.	2273	22,17	130,09	2427,19
2019р.	3317	22,29	785,5	4125,68
2020р.	3355	20,04	658,01	4033,5
Відх. (+,-)	1082	-2,13	527,92	1606,3
Темп зростання (базовий),%	131,18	96,98	403,21	145,39

Загальна вартість процентних доходів банку збільшилась на 1606,3 млн.грн.

Доходи від кредитів клієнтів зросли майже на 32% та склали у 2020р. 3355 тис.грн. Доходи від кредитування кредитних установ з кожним роком зменшуються, порівнюючи 2020р. з 2018р. показник зменшився на 2,13%. Доходи від боргових цінних паперів зросли в 4 рази та склали 527,92 тис.грн.

Динаміка процентних доходів активів банку наведена на рис.2.5.

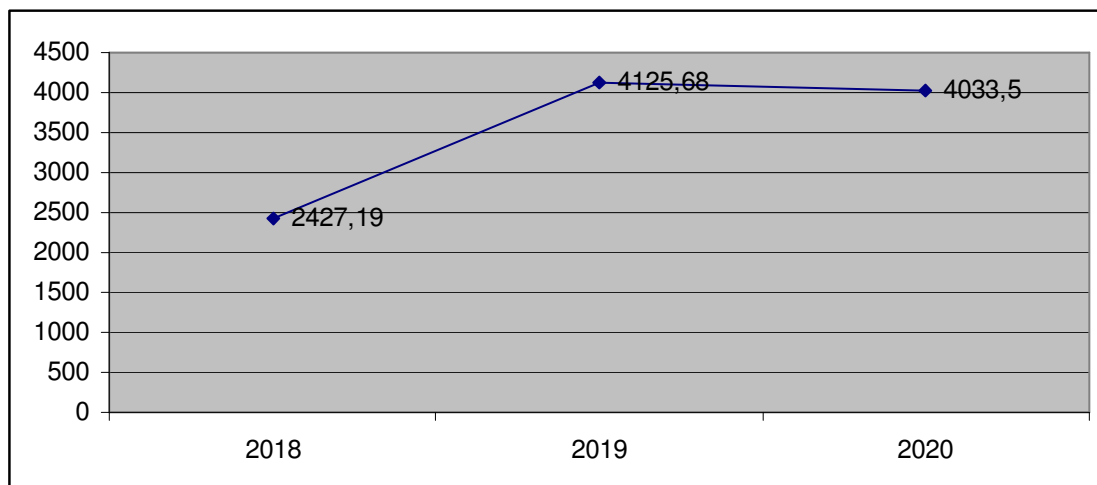

Рис.2.5. Динаміка процентних доходів активів
АТ "УкрСиббанк" за 2018-2020рр.

Динаміка основних статей комісійних доходів наведена в таблиці 2.7

Таблиця 2.7

Комісійні доходи активів АТ "УкрСиббанк"

роки	Розрахунково-касове обслуговування	Комісійні за валютними операціями	Комісійні за агентські послуги	Комісійні за операціями з цінними паперами	Інші комісійні доходи	Разом комісійних доходів
2015р.	732,1	102,7	25,2	8,2	42,7	910,9
2016р.	1498,8	203,4	21,7	0	113,8	1837,7
2017р.	1286,5	213,9	18,9	2,6	95,1	1617
Відх.(+,-)	554,4	111,2	-6,3	-5,6	52,4	706,1
Темп зростання (базовий), %	160,15	168,78	87,04	43,9	196,41	159,75

Найбільші комісійні доходи банк отримує від розрахунково – касового обслуговування, порівнюючи 2020р. з 2018р. вартість цієї статті збільшилась на 554,4 млн.грн (160,15%).

Вагомі комісійні також АТ "УкрСиббанк" отримує від валютних операцій. Показник динамічно збільшився на 68,78%.

Коефіцієнтний аналіз доходності активів наведено в таблиці 2.8

Таблиця 2.8

Коефіцієнтний аналіз доходності активів АТ "УкрСиббанк"

роки	Коефіцієнт дохідних активів	Чиста процентна маржа	Чистий спред	Рентабельність активів
2018	0,91	5,2	11,75	-3,83
2019	0,95	5,6	12,68	0,05
2020	0,95	6,13	13,15	-2,19

З таблиці 2.8 можна зробити висновок, що:

- 95% активів банку є дохідними;
- кредитна активність з кожним роком зменшується. Вартість кредитного портфеля за останні роки зменшилась на 10%; теж саме спостерігається з активністю інвестицій у цінні папери;
- позитивні зміни у показниках прибутковості активів. Чиста процентна маржа збільшилась на 1%, чистий спред динамічно зростає в середньому на 0,7% у рік;
- у зв'язку з значними резервами під знецінення та адміністративними витратами рентабельність активів знаходиться у від'ємному стані.

2.4. Таксономічний аналіз ліквідності активів АТ "УкрСиббанк"

Поняття ліквідності пов'язується з активами банку. Під ліквідністю активів розуміють їх здатність швидко та без суттєвого зниження вартості

перетворюватися в грошову форму. За ступенем ліквідності (тобто легкості перетворення у грошові кошти) банківські активи поділяють на групи.

1. Високоліквідні активи – активи, які знаходяться в готівковій формі або можуть бути швидко реалізовані на ринку. Це – готівкові кошти, дорожні чеки, банківські метали, кошти на рахунках в інших банках, державі цінні папери.

2. Ліквідні активи – активи, які можуть бути перетворені в грошову форму протягом певного періоду часу (наприклад 30 днів). До цієї групи відносять платежі на користь банку з термінами виконання в зазначений період, такі як кредити, в тому числі і міжбанківські, дебіторська заборгованість, інші цінні папери (крім високоліквідних), які обертаються на ринку.

3. Низьколіквідні активи – прострочені, пролонговані та безнадійні кредити, безнадійна дебіторська заборгованість, цінні папери, які не обертаються на ринку, господарські матеріали, будинки, споруди та інші основні фонди.

Виходячи з таблиці 2.9. високоліквідні активи підприємства, порівнюючи 2020р. з 2018р. збільшились на 180%. Порівнюючи 2020р. з 2019р. маємо зменшення на 12,4%.

Найбільш вагому частину активів займають ліквідні активи, їх питома вага в загальній вартості активів 55-63%. В більшості ліквідні активи комерційного банку – це кредити юридичним та фізичним особам, міжбанківське кредитування.

Позитивний факт зменшення питомої ваги неліквідних активів з 28% до 21%. Але на жаль у вартісному виразі неліквіди зросли на 2053722 тис.грн

Склад та структура активів комерційного банку за рівнем ліквідності

Показники, тис.грн	2018	%	2019	%	2020	%
Високоліквідні активи	4165211	15,78	8575849	19,75	7514562	16,56
Грошові кошти та їх еквіваленти	1699661	6,44	1969573	4,54	4007876	8,83
Депозитні сертифікати НБУ	81188	0,31	6606276	15,22	3506686	7,73
Державні облигації України	2384362	9,03	0	0,00	0	0,00
Ліквідні активи	14746158	55,86	25422427	58,55	28309814	62,40
Деривативи	833	0,00	433	0,00	972	0,00
Інвестиції, обліковані за методом участі в капіталі	346658	1,31	346658	0,80	345783	0,76
Кредити не прострочені та не знецінені	9973367,38	37,78	14358430	33,07	14094749	31,07
Кошти в інших фінансових установах	4425300	16,76	10716906	24,68	13868310	30,57
Низьколіквідні активи	7489325,6	28,37	9419844	21,70	9543048	21,04
Майно та обладнання	968478	3,67	1006864	2,32	1057729	2,33
Нематеріальні активи	106424	0,40	177442	0,41	230029	0,51
Інвестиційна нерухомість	70528	0,27	36607	0,08	32379	0,07
Акції компаній, що не котируються на ринку	1261	0,00	1352	0,00	1260	0,00
Кредити прострочені але не знецінені	658086,11	2,49	600941,16	1,38	110602,5	0,24
Знецінені кредити, оцінені на індивідуальній основі	4273323,51	16,19	5999604	13,82	6473260,7	14,27
Відстрочений податковий актив	1127371	4,27	1135837	2,62	1080514	2,38
Інші фінансові та не фінансові активи	282064	1,07	451879	1,04	557274	1,23
Активи на продаж	1790	0,01	9318	0,02	0	0,00

Динаміка активів за рівнем ліквідності наведена на рис. 2.6.

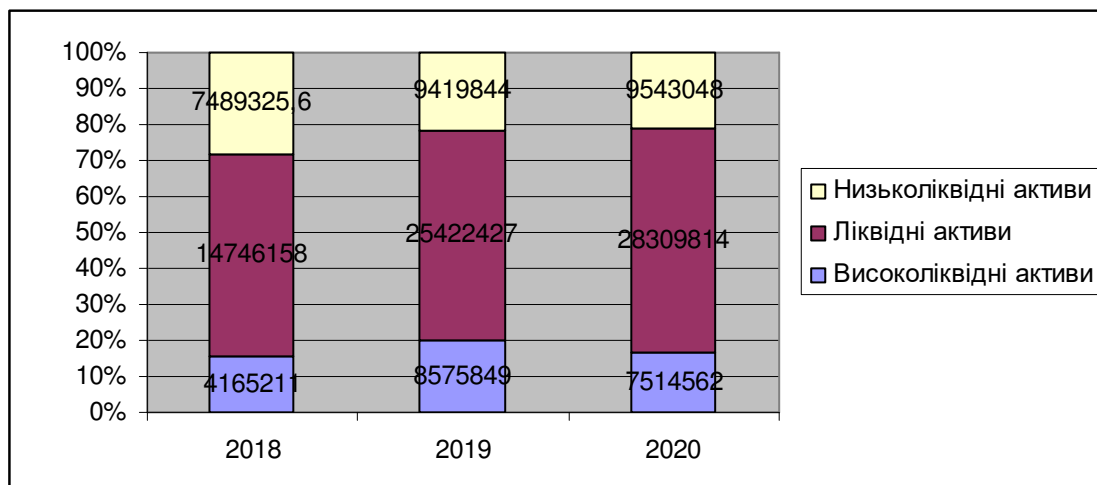

Рис.2.6. Динаміка активів за рівнем ліквідності

Аналіз ліквідності банку – процес дослідження чинників, що змінюють рівень ліквідності банку в динаміці з метою виявлення відхилень від планових чи нормативних значень і визначення їх впливу на діяльність банку.

Для аналізу ліквідності банку доцільно використовувати такі системи методів: горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний, факторний, вартісний, геп-аналіз, стрес- і бек-тестування. Але слід підкреслити, що кожна з цих систем методів розкриває тільки окремий аспект ліквідності банку, тому ефективний аналіз повинен спиратися на узгоджене поєднання методів в єдину систему, що враховує мету аналізу та наявне інформаційне забезпечення.

Таксономічний аналіз ліквідності банку дозволяє отримати повну, неупереджену, своєчасну інформацію про стан ліквідності банку, а здійснення контролю на основі отриманих даних дає можливість визначити доцільність здійснення коригуючих заходів (рис. 2.7).

На першому етапі визначаються часові горизонти, в межах яких здійснюється управління ліквідністю банку, та відповідно, її аналіз. У найбільш загальному вигляді пропонуємо виділяти короткостроковий (на вимогу та до 1 місяця), середньостроковий (від 1 до 12 місяців) та довгостроковий (від 12 місяців і більше) горизонти управління ліквідністю банку.

Рис.2.7. Процес управління ліквідністю банку на основі таксономічного аналізу

Слід підкреслити, що кожен банк може здійснювати розподіл на часові горизонти самостійно відповідно до специфіки діяльності, характеристик банківських операцій і впливу зовнішнього середовища.

Для кожного часового горизонту банк повинен визначити чинники впливу на ліквідність і показники-індикатори, що їх характеризують. Їх формування має базуватися на системному підході й враховувати чинники, еластичність ліквідності щодо зміни яких є найвищою.

Для аналізу короткострокової ліквідності пропонуємо використовувати такі показники-індикатори: норматив поточної ліквідності (Н5), відношення високоліквідних активів до зобов'язань банку (ВЛА / З), відношення сукупного розриву ліквідності на вимогу та до 1 місяця до активів банку (GAP1m / А), відношення нетто-міжбанківських кредитів до активів банку (МБКп / А), відношення коштів на поточних рахунках клієнтів до зобов'язань банку (ПРК / З).

Розраховані показники короткострокової ліквідності на основі фінансової звітності АТ "УкрСиббанк" наведені в таблиці 2.10

Таблиця 2.10

Показники короткострокової ліквідності АТ "УкрСиббанк"

Період	ВЛА/З	Поточна ліквідність (н5)	GAP до 1 місяця /А	МБК/А	ПРК/З
1	0,169	0,853	-0,087	0,168	0,545
2	0,206	1,016	0,010	0,247	0,499
3	0,182	0,894	-0,071	0,306	0,637

Вхідними даними для аналізу середньострокової ліквідності за допомогою таксономічного індикатора є: норматив короткострокової ліквідності (Н6), відношення сукупного розриву ліквідності від 1 до 3 місяців до активів банку (GAP1-3m / А), відношення сукупного розриву ліквідності від 3 до 12 місяців до активів банку (GAP3-12m / А), частка кредитів клієнтам в активах банку (КП / А), відношення коштів на строкових рахунках клієнтів до зобов'язань банку (СРК / З).

Розраховані для таксономічного аналізу показники середньострокової ліквідності АТ "УкрСиббанк" наведені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Показники середньострокової ліквідності АТ "УкрСиббанк"

Короткострокова ліквідність (нб)	GAP1-3 місяця / А	GAP3-12 місяців / А	КП/А	СРК/З
0,599	0,023	-0,008	0,565	0,218
0,611	0,061	-0,073	0,483	0,301
0,686	0,080	-0,008	0,456	0,245

Аналіз довгострокової ліквідності доцільно проводити на основі таких показників-індикаторів: відношення сукупного розриву ліквідності від 12 місяців до 5 років до активів банку (GAP1-5у / А), відношення сукупного розриву ліквідності більше 5 років до активів банку (GAP>5у / А), відношення кумулятивного розриву ліквідності до активів банку (GAPsum / А), відношення кредитів до депозитів (КП / Д), відношення активів до зобов'язань (А / З).

Показники довгострокової ліквідності для проведення таксономічного аналізу розраховані та подані в таблиці 2.12

Таблиця 2.12

Показники довгострокової ліквідності АТ "УкрСиббанк"

GAP 1-5 років / А	GAP більш 5 років / А	GAP кум.сум / А	КП/Д	А/З
0,044	0,000	-0,280	2,774	1,072
-0,007	0,000	0,058	1,675	1,043
0,041	0,000	0,079	2,043	1,099

Загальна схема аналізу ліквідності за таксономічним методом у розрізі виділених часових горизонтів наведена на рис. 2.8

Рис.2.8. Загальна схема аналізу ліквідності банку за таксономічним аналізом

Для впорядкування визначених показників-індикаторів ліквідності, які являють собою багатовимірний статистичний матеріал, пропонуємо здійснювати аналіз ліквідності банку за таксономічним методом, застосування якого дасть змогу об'єднати показники ліквідності у таксономічний коефіцієнт (індикатор). На його основі можна робити висновки про стан ліквідності банку, необхідність її поглибленого аналізу й розробки заходів коригування для забезпечення дотримання цільових параметрів ліквідності банку.

Першим етапом визначення таксономічного індикатора ліквідності є формування матриці спостережень:

$$X = \begin{pmatrix} X_{11} & X_{12} & \dots & X_{1j} & \dots & X_{1n} \\ X_{21} & X_{22} & \dots & X_{2j} & \dots & X_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ X_{i1} & X_{i2} & \dots & X_{ij} & \dots & X_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ X_{m1} & X_{m2} & \dots & X_{mj} & \dots & X_{mn} \end{pmatrix}, \quad (2.1)$$

де i – порядковий номер періоду (від 1 до m);

j – показник, який характеризує ліквідність банку (від 1 до n);

X_{ij} – значення показника j в період часу i .

Оскільки не всі показники мають однакові одиниці виміру, необхідно провести їх стандартизацію за формулою:

$$Z_{ij} = \frac{X_{ij} - \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m X_{ij}}{\sqrt{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m \left(X_{ij} - \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m X_{ij} \right)^2}}. \quad (2.2)$$

Розрахована стандартизована матриця наведена в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Стандартизовані матриці за рівнями ліквідності
комерційного банку АТ "УкрСиббанк"

Короткострокова ліквідність				
-0,4857	1,5836	-1,2606	-0,4904	0,6532
-0,5461	1,7869	-1,1116	-0,4286	0,2994
-0,6102	1,4828	-1,3551	-0,2467	0,7292
Середньострокова ліквідність				
1,2336	-0,9904	-1,1088	1,1010	-0,2354
1,3148	-0,8486	-1,3728	0,8109	0,0957

1,5605	-0,8395	-1,1854	0,6489	-0,1845
Довгострокова ліквідність				
-0,6031	-0,6422	-0,8915	1,8254	0,3114
-0,8162	-0,8055	-0,7208	1,6304	0,7121
-0,7569	-0,8079	-0,7100	1,7217	0,5532

Після стандартизації проводимо диференціацію показників ліквідності на стимулятори та дестимулятори. Слід зауважити, що кожен банк проводить диференціацію показників самостійно, відповідно до специфіки діяльності, типу політики регулювання ліквідності та стратегії управління нею.

Розподіл показників на стимулятори та дестимулятори є основою для побудови вектора-еталона P_0 , елементи якого мають координати X_{0i} та формуються зі значень показників за формулою:

$$X_{0i} = \begin{cases} \max X_{ij} - \text{стимулятор}; \\ \min X_{ij} - \text{дестимулятор}. \end{cases}$$

Стимулятори та де стимулятори комерційного банку АТ "УкрСиббанк" наведені в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Стимулятори та де стимулятори комерційного банку АТ "УкрСиббанк"

Короткострокова ліквідність				
стимул	стимул	стимул	дестимул	стимул
-0,4857	1,7869	-1,1116	-0,4904	0,7292
Середньострокова ліквідність				
стимул	стимул	стимул	дестимул	стимул
1,5605	-0,8395	-1,1088	0,6489	-0,1845
Довгострокова ліквідність				
стимул	стимул	стимул	дестимул	стимул
-0,6031	-0,6422	-0,7100	1,6304	0,7121

Одним з основних понять, що використовуються в таксономічних методах, є таксономічна відстань, визначення якої дозволяє ідентифікувати місце кожного елемента матриці у сукупності значень, класифікувати та впорядкувати дані для подальшого аналізу [17].

Таксономічна відстань між окремим спостереженням та точкою $P0 (Ci0)$ розраховується за формулою:

$$C_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^m (z_{ij} - z_{0j})^2},$$

де z_{ij} – стандартизоване значення j -го показника в період часу i ;

z_{0i} – стандартизоване значення i -го показника в еталоні.

Розрахована таксономічна відстань між між окремим спостереженням та точкою $P0 (Ci0)$ наведена в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Розрахована таксономічна відстань($Ci0$)

Короткострокова ліквідність		
1 період	2 період	3 період
0,2633	0,4384	0,4761
Середньострокова ліквідність		
1 період	2 період	3 період
0,5802	0,4847	0,0765
Довгострокова ліквідність		
1 період	2 період	3 період
0,4811	0,2687	0,2910

Далі розраховуємо середню відстань між спостереженнями, стандартне відхилення S_0 , максимально можливе відхилення від зведеного еталону C_0 , зведений динамічний показник d_i :

$$\begin{aligned}\bar{C}_0 &= \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m C_{i0}; \\ S_0 &= \sqrt{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (C_{i0} - \bar{C}_0)^2}; \\ C_0 &= \bar{C}_0 + 2S_0; \\ d &= C_{i0} / C_0.\end{aligned}$$

Розраховані вищезгадані показники АТ "УкрСиббанк" наведені в таблиці 2.16

Таблиця 2.16

Основні показники таксономічного аналізу за даними АТ "УкрСиббанк"

Показники	Короткострокова ліквідність		
	період		
	1	2	3
C_{i0}	0,2633	0,4384	0,4761
C_0 ср	0,3926	0,3926	0,3926
S_0	0,0927	0,0927	0,0927
C_0	0,5781	0,5781	0,5781
d_i	0,4555	0,7584	0,8236
Показники	Середньострокова ліквідність		
	період		
	1	2	3
C_{i0}	0,5802	0,4847	0,0765
C_0 ср	0,3805	0,3805	0,3805
S_0	0,2184	0,2184	0,2184
C_0	0,8173	0,8173	0,8173
d_i	0,7099	0,5930	0,0936
Показники	Довгострокова ліквідність		
	період		
	1	2	3
C_{i0}	0,4811	0,2687	0,2910
C_0 ср	0,3470	0,3470	0,3470
S_0	0,0953	0,0953	0,0953
C_0	0,5376	0,5376	0,5376
d_i	0,8950	0,4998	0,5414

Останнім етапом є визначення таксономічного індикатора ліквідності для кожного часового горизонту зі сформованого нами переліку показників - індикаторів ліквідності банку за формулою:

$$TI_i = 1 - d. \quad (2.3)$$

Значення таксономічного показника ліквідності може коливатися в межах від 0 до 1 ($0 \leq TI_{S,M,L} \leq 1$).

З метою підвищення ефективності управління ліквідністю та попередження виникнення кризи пропонуємо встановлювати граничні межі значень таксономічних індикаторів для окремих зон ризику, керуючись принципом адаптивності – при існуванні ринкових сигналів та/або подій щодо самого банку про можливість виникнення проблем з ліквідністю створюються додаткові буфери ліквідних коштів шляхом підвищення вимог до входження до окремих зон ризику.

Стандартним будемо вважати механізм управління, який застосовується за стабільних умов функціонування банку та ринку, погіршення яких у майбутньому не передбачається.

Сценарій «Загроза ліквідності банку» передбачає існування негативних подій стосовно банку, які свідчать про погіршення якості управління базовими ризиками, що є внутрішніми чинниками впливу на ліквідність (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

Суб'єкти, що подають інформацію до КУАП про необхідність управління ліквідністю за сценарієм «Загроза ліквідності банку»

Суб'єкт	Події, що свідчать про можливий дефіцит ліквідності
Департамент маркетингу та реклами	У засобах масової інформації з'явилися публікації стосовно незадовільного управління банком, недостатнього рівня внутрішнього контролю, помилково обраної стратегії тощо.

Продовження таблиці 2.17

Суб'єкт	Події, що свідчать про можливий дефіцит ліквідності
Департамент ризик менеджменту	Скорочення залишків коштів за поточними рахунками клієнтів банку на 30 та більше відсотків (контролюється щоденно на підставі двох останніх спостережень); скорочення залишків коштів за строковими депозитарій клієнтів банку на 15 та більше відсотків (контролюється щоденно на підставі двох останніх спостережень)- порушення банком економічних нормативів (контролюється щоденно/щодавно); скорочення регулятивного капіталу банку на 10 та більше відсотків (контролюється щомісячно); погіршення нормативів адекватності капіталу банку на 10 та більше відсотків (контролюється щоденно); скорочення балансового прибутку банку на 50 та більше відсотків (контролюється щомісячно).
Казначейство	Порушення банком нормативу обов'язкового резервування залучених коштів (контролюється щоденно та щомісячно); скорочення (не менш ніж на 2 пункти) рейтингу банку, що надається рейтинговими агентствами або його повторне зниження; скорочення обсягу резервної ліквідності, яку банк може залучити на міжбанківському ринку, нижче за рівень необхідний для покриття існуючого та/або прогнозованого дефіциту ліквідності

Серед них найважливішими групами сигналів є: відтік коштів клієнтів, погіршення репутації банку, порушення вимог регулятора щодо обсягу резервів, економічних нормативів тощо. При цьому деякі сигнали є превентивними, інші ж свідчать про початок кризи.

Ризик ліквідності ринку виникає через нездатність визначати або враховувати зміни ринкових умов, які впливають на спроможність залучати кошти в необхідних обсягах та за прийнятними ставками та/або реалізовувати

активи швидко і з мінімальними втратами вартості.

Сигнали про виникнення загроз ліквідності ринку (табл. 2.18) пов'язані, переважно, з впливом чинників зовнішнього середовища функціонування, яке є мінливим та агресивним.

Таблиця 2.18

Суб'єкти, що подають інформацію до КУАП про необхідність управління ліквідністю за сценарієм «Загроза ліквідності ринку»

Суб'єкт	Події, що свідчать про можливий дефіцит ліквідності
Юридична служба	<ul style="list-style-type: none"> - суттєві зміни у законодавстві, які можуть призвести до зниження ліквідності: зміни встановлених значень нормативів ліквідності підвищення норм резервування тощо; - інформація про суттєві зміни у політиці регулятора: проведення рестрикційної політики більш інтенсивне застосування монетарних інструментів з метою здійснення антиінфляційних заходів.
Департамент маркетингу та реклами	<ul style="list-style-type: none"> - у засобах масової інформації з'являються публікації стосовно незадовільного стану чи банкрутства принаймні одного банку першої чи другої групи та/або принаймні 5 банків третьої чи четвертої груп - поява інформації про паніку на ринку та незадовільний стан банківської системи в цілому.
Казначейство	<ul style="list-style-type: none"> - зростання середньозваженої відсоткової ставки за міжбанківським кредитом більш ніж на 10 пп. протягом тижня; - суттєві зміни курсів іноземних валют на міжбанківському валютному ринку. в яких зосереджена частка активів 7 та більше відсотків (на 30 пунктів за результатом закриття останніх п'яти торгів); - вартість державних цінних паперів за останні 10 торговельних днів знизилася на 5 та більше відсотків; - відмова принаймні 3 банків-контрагентів у наданні кредиту за відсотковою ставкою, що встановлена КУАП як гранична.

Сценарій «Загроза ліквідності банку та ринку» застосовується у випадку низького обсягу ліквідності банку та неможливості запозичити кошти на ринку за прийнятними ставками. За таких умов прийматиметься більш жорсткий режим управління ліквідністю.

Зважаючи на зазначене вище, нами пропонується розподілити межі значень таксономічних індикаторів ліквідності на виділених часових горизонтах залежно від сценаріїв розвитку таким чином (рис. 3).

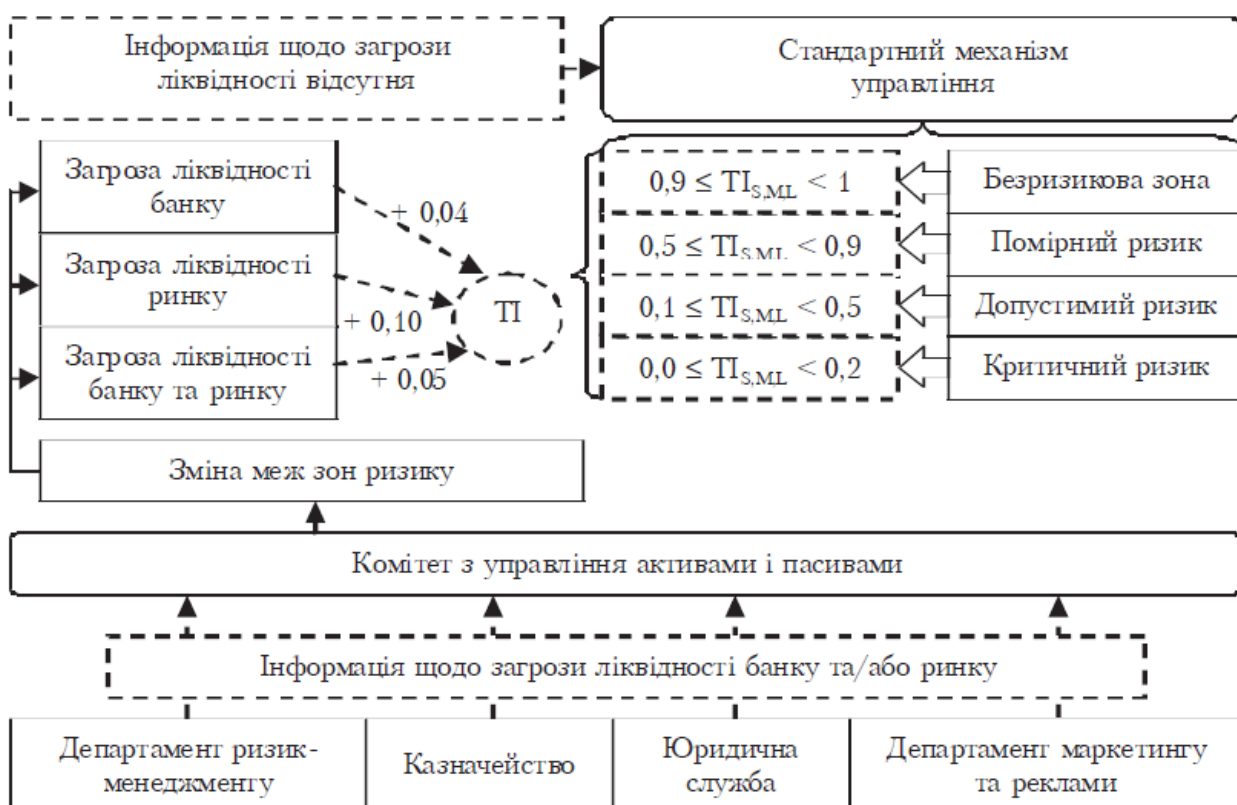

Рис.2.9.Процес зміни граничних меж зон ризику залежно від умов функціонування банку

У результаті розрахунку таксономічного індикатора ліквідності АТ "УкрСиббанк" за обраними часовими горизонтами було отримано такі дані (таблиця 2.19)

Маємо проблеми з короткостроковою ліквідністю. Таксономічний індикатор зменшився на 0,3681 пп. Індикатор знаходиться у критичній зоні ризику. Індикатор середньострокової ліквідності з кожним роком зростає та в

останній аналізує мий період знаходиться у без ризиковій зоні. Довгострокова ліквідність знаходиться в зоні допустимого ризику.

Таким чином комерційному банку АТ "УкрСиббанк" необхідно звернути увагу на короткострокову ліквідність

Таблиця 2.19

Таксономічний показник ліквідності АТ "УкрСиббанк"

Показники	Короткострокова ліквідність		
	період		
	1	2	3
Ті	0,5445	0,2416	0,1764
Показники	Середньострокова ліквідність		
	період		
	1	2	3
Ті	0,2901	0,4070	0,9064
Показники	Довгострокова ліквідність		
	період		
	1	2	3
Ті	0,1050	0,5002	0,4586

Таким чином, за результатами розрахунку індикаторів ліквідності банку, визначених із використанням інструментарію таксономічного аналізу, обирається режим регулювання ліквідності банку (табл.2.20).

Таблиця 2.20

Матриця режимів регулювання ліквідності на основі даних таксономічного аналізу про зони ризику на відповідних часових горизонтах

Зона ризику	Можливі заходи із регулювання ліквідності
Безризикова зона	Управлінські рішення щодо напрямів використання надлишкової ліквідності на відповідному часовому горизонті.

Помірний ризик	Заходи із забезпечення оптимальної структури активів і зобов'язань банку дія підтримання необхідного співвідношення «ліквідність - прибутковість».
Допустимий ризик	Скорочення строків, на які надаються кредит, з метою накопичення ліквідності; пошук найбільш дохідного розміщення накопичених коштів; залучення депозитів на ринку за рахунок незначного підвищення ставок за ними тощо.
Критичний ризик	Антикризові заходи управління ліквідністю, визначені Комітетом з управління активами і пасивами банку.

Дії органів управління, спрямовані або на прийняття коригуючих заходів для усунення відхилень від нормативних показників, або подальший контроль ліквідності банку визначаються його внутрішніми положеннями і залежать від стратегії, розподілу повноважень між суб'єктами, часового горизонту тощо.

Розроблений методичний підхід дозволяє проводити ефективний і повний аналіз ліквідності банку як на окремих часових горизонтах, так і за період у цілому. Впровадження таксономічної моделі сприяє об'єднанню розрізнених статистичних даних щодо ліквідності банку. Такий підхід може бути застосований окремим банком, а також регулятором для ефективного здійснення наглядових функцій як за стабільних умов функціонування банку, так і під час виникнення проблем з ліквідністю. При цьому створюється додатковий буфер ліквідних коштів шляхом підвищення вимог для входження до окремих зон ризику.

Актуальним є питання вибору вхідних показників для аналізу ліквідності залежно від особливостей функціонування банку, зокрема його спеціалізації, тому існують об'єктивні передумови для проведення подальших досліджень у цьому напрямку.

Виходячи з вищезгаданого можна зробити наступні висновки до другого розділу кваліфікаційної роботи:

1) АТ "УкрСиббанк" є юридичною особою у формі публічного акціонерного товариства відповідно до чинного законодавства України та має цей статус з дати його реєстрації в Єдиному Державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

УкрСиббанк здійснює свою діяльність на основі ліцензій (дозволів), виданих Національним банком України (НБУ), Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України.

Основні показники, які були проаналізовані при визначенні організаційно – економічній характеристиці комерційного банку: активи, власний капітал, кредитний портфель, портфель цінних паперів, кошти клієнтів, чистий дохід від банківської діяльності, сукупний операційний дохід, чистий прибуток.

– АТ "УкрСиббанк" активно збільшило свої активи за період 2018-2020рр. майже на 172 %;

– вартість власного капіталу АТ "УкрСиббанк" збільшилась на 2324 млн.грн. Зростання власного капіталу здійснюється за рахунок статутного капіталу;

– активна робота на ринку кредитування забезпечило зростання кредитного портфелю банку на 5774 млн.грн (91%);

– кошти клієнтів АТ "УкрСиббанк" збільшились на 3125 млн.грн., порівнюючи 2016р. з 2015р. Середній приріст коштів клієнтів 8812 млн.грн;

– чистий дохід від банківської діяльності та сукупний операційний дохід не мають негативних тенденцій та динамічно збільшуються кожен рік;

– причина чистого збитку АТ "УкрСиббанк" значні резерви на знецінення кредитних ресурсів та цінних паперів. Резерви на знецінення у 2015, 2016рр. відповідно склали 2438 та 3599 млн.грн,

2) Проаналізовано склад та структуру активів комерційного банку

а) Проаналізовано склад та структура активів за цільовим призначенням. Загальна вартість активів збільшилась на 18968519 тис.грн. АТ "УкрСиббанк" має не диверсифіковані активи. Майже 85% активів – це грошові кошти та кредитні операції. Вкладення в цінні папери та інвестиційну нерухомість з

кожним роком скорочуються.

б) Проаналізовано склад та структуру активів за ліквідністю

Високоліквідні активи підприємства, порівнюючи 2020р. з 2018р. збільшилися на 180%. Порівнюючи 2020р. з 2019р. маємо зменшення на 12,4%.

Найбільш вагому частину активів займають ліквідні активи, їх питома вага в загальній вартості активів 55-63%. В більшості ліквідні активи комерційного банку – це кредити юридичним та фізичним особам, міжбанківське кредитування.

Позитивний факт зменшення питомої ваги неліквідних активів з 28% до 21%. Але на жаль у вартісному виразі неліквіди зросли на 2053722 тис.грн

в) Проаналізовано склад та структуру активів за рівнем доходності.

Найбільш важливими доходами банку є доходи процентні та комісійні. В нашому випадку вони займають 90-95% від загальних доходів комерційного банку

Найбільша частка процентних доходів комерційного банку припадає на кредити та заборгованість клієнтів. Питома вага доходу за кредитними операціями складає 83%.

Найбільшу питому вагу у структурі комісійних доходів займають доходи від розрахунково – касових операцій (80-85%). На другому місці комісія за валютними операціями, дохід від яких збільшився на 68,8%

3) Проаналізовано склад та структуру кредитного портфелю комерційного банку. Найбільшою є частка інших кредитів - 61,12 % (у попередньому періоді — 48,2 %). Саме ця категорія кредитів з кожним роком збільшується.

Питома вага іпотечного кредитування знаходиться на другому рівні за важливістю кредитування. Порівнюючи 2020р. з 2018р. вартість іпотечного кредитування збільшилась майже на 32%.

Споживчі кредити теж мають позитивну динаміку збільшення. За період 2018-2020рр. вартість даного виду кредитування збільшилась майже у 9 разів.

Вартість овердрафту порівнюючи 2020р. з 2018р. збільшилась на 55,41%.

Якщо розглянути загальну вартість наданих кредитів можна констатувати динамічні процеси збільшення більш ніж у 1,5 рази.

4) Проведено таксономічний аналіз ліквідності активів. АТ "УкрСиббанк" має проблеми з ліквідністю. На основі розрахованого таксономічного показника: короткострокова ліквідність знаходиться в зоні критичного ризику; довгострокова ліквідність в допустимій зоні ризику та середньострокова у без ризиковій зоні (розраховано на основі таксономічного аналізу).

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ДЖЕРЕЛАМИ ЇХ ФОРМУВАННЯ

3.1. Застосування сек'юритизації комерційним банком

На даний момент в економічній науці відсутня типова термінологія новітніх інструментів структурованого фінансування, в той же час, обсяги їх використання на світових фінансових ринках досить значні.

На українському просторі недостатньо розкрито сутність і механізм складної інноваційної фінансової техніки структурованого фінансування, що призводить до нерозуміння її суб'єктами економіки та відповідного незастосування на практиці. Водночас, на фоні бурхливого розвитку та зростання економіки України існує колосальна проблема в отриманні додаткових «комфортних» і довгострокових фінансових ресурсів. З іншого боку, іноземні інвестори шукають альтернативні шляхи розміщення капіталів в Україні за умови забезпечення прийняттого рівня ризику.

Науковці та фахівці у сфері структурованого фінансування та сек'юритизації визнають, що, незважаючи на вищезазначені масштаби застосування цих інструментів, економічна теорія зіштовхнулася з певними труднощами при визначенні сутності взаємопов'язаних понять «структуроване фінансування» (structured finance) та «сек'юритизація» (securitisation). З одного боку, деякі автори використовують вищезазначені терміни як синоніми або здійснюють аналогічні описи технік сек'юритизації та структурованого фінансування. Інші вчені чітко відокремлюють вищезазначені терміни та наводять окремі визначення. Крім того, деякі науковці під структурованим фінансуванням розуміють тільки процеси, в яких використовуються похідні фінансові інструменти. Таким чином, в економічній думці існують суперечності щодо підходів до визначення понять «структуроване фінансування» та «сек'юритизація».

Водночас, аналітики з багатьох країн і фахівці з міжнародних організацій стверджують, що за своєю природою як структуроване фінансування, так і сек'юритизація мають подвійний економічний ефект на грошовому ринку та ринку капіталу: при вирішенні проблеми залучення додаткових фінансових ресурсів одночасно забезпечується диференціація та диверсифікація ризиків.

Коротко надамо визначення сек'юритизації активів банку. Сек'юритизація банківських активів з метою формування нових коштів - найпоширеніший спосіб залучення додаткових ресурсів, який дотепер, на жаль, не отримав широкого застосування в Україні.

Сек'юритизація активів - це переоформлення частини доходних активів у цінні папери з подальшим їх продажем на відкритому ринку для залучення додаткових коштів. Такі цінні папери привабливі як для продавців, так і для інвесторів, оскільки вони, як правило, передбачають деномінацію, річний прибуток, ліквідність і ризик на кращих умовах, ніж ті, які може мати звичайний власник кредитних вкладень.

Переваги сек'юритизації активів: додатковий прибуток у вигляді комісійних за обслуговування пакетів активів; додаткові прибутки від різниці між процентними ставками при сек'юритизації активів і виплатами інвесторам; зниження податків через відрахування витрат із сек'юритизації; спосіб «очищення» кредитного портфеля - позики, що містяться в сек'юритизованому пакеті, вилучаються з балансу банку, що поліпшує показник «капітал/активи» (капітал залишається тим самим, а сума активів зменшується) і банк виглядає фінансово сильнішим; зниження процентного ризику, оскільки сек'юритизація передбачає погодження між собою термінів платежів за банківськими активами і зобов'язаннями.

Прогнозування показників діяльності банку з урахуванням витрат та результатів по виходу банку на зовнішні ринки, а саме використання механізму сек'юритизації активів, відбувається на основі дійсних в банківській системі стандартів фінансового (бухгалтерського) та управлінського обліку, а також виходячи з наступних початкових даних.

Спочатку необхідно визначити об'єм сек'юритизації активів. Для цього необхідно проаналізувати об'єми кредитування в банку в ретроспективні періоди та провести прогнозування показника «об'єм кредитування» на перспективні періоди діяльності банку. Дані по кредитуванню в банку за ретроспективний період (2017-2020 рр.) взяті з із відкритих джерел та на їх основі спрогнозовані об'єми кредитування на перспективний період – 2021-2027 рр. Проведений аналіз показав, що банк може сек'юритизувати кредитні активи на рівні 10%-20% від загального об'єму кредитування.

У зворотному випадку, з одного боку, проводити сек'юритизацію буде неефективно; з іншого боку, неможливо буде забезпечити інвестування правом вимоги (цесія) по стандартизованим та неproblemним кредитам; з третього боку, цей відсоток впливає на витрати, що понесе банк при підготовці до сек'юритизації, і банк повинний мати необхідні кошти для цього (це буде показано нижче). У зв'язку із цим приймається об'єм сек'юритизації рівним 13% від об'єму кредитування.

В таблиці 3.1 наведені дані щодо об'єму кредитування в ретроспективному (2017-2020 рр.) та перспективному періодах (2021-2027), а також об'єми сек'юритизації та витрати на її проведення. Зазначимо тут, що в даній роботі аналіз вибору методу прогнозування значень перспективних показників не проводився. Прогнозування перспективних значень показників може здійснюватись різними методами на основі даних ретроспективного періоду.

Витрати на проведення сек'юритизації, що приведені в табл.3.1 розраховані наступним чином. Початкові витрати на проведення сек'юритизації складають 3%-4% від проданих активів. Прийmemo, що ці витрати в нашому випадку складатимуть 3% від сек'юритизованих активів. Як можна побачити з табл. 3.1, в середньому річний об'єм сек'юритизації складає майже 3674095 тис.грн. Загальний об'єм сек'юритизації активів банку за 6 років складає 22044568,9 тис.грн. Тоді початкові витрати на проведення сек'юритизації складатимуть $22044568,9 * 0,03 = 661337$ тис.грн., що повинні бути здійснені в

рік підготовки сек'юритизації, тобто в 2021 рік. Крім того, в процесі сек'юритизації повинні бути здійснені ще додаткові витрати, які складають 1-2% від початкових.

Прийmemo, що вони входять до складу початкових витрат у зв'язку із невеликим їх значенням.

Таблиця 3.1

Об'єм кредитування, сек'юритизації
та витрат на її проведення для АТ "УкрСиббанк"

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Кредитний портфель, тис.грн	15368752	14601718	14904777	20958975	20678612	22539687,08
Об'єм сек'юритизації, тис.грн						2930159,32
Витрати на сек'юритизацію, тис.грн (3%)					661337,0669	
Середній коефіцієнт зростання кредитного портфелю виходячи з ретроспективного періоду	1,09				1,09	1,09

Продовження табл. 3.1.

Показники	2023	2024	2025	2026	2027	Разом
Кредитний портфель, тис.грн	24568258,92	26779402,22	29189548,42	31816607,78	34680102,48	256086440
Об'єм сек'юритизації, тис.грн	3193873,659	3481322,289	3794641,295	4136159,011	4508413,322	22044568
Витрати на сек'юритизацію, тис.грн (3%)						
Середній коефіцієнт зростання кредитного портфелю виходячи з ретроспективного періоду	1,09	1,09	1,09	1,09	1,09	

Також, для розрахунків приймемо наступні вимоги для визначення показників діяльності банку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Показники сек'юритизації активів

№	Показники	Значення показника
1	Курс долара США (в середньому за перспективний період), грн	27
2	Процентні доходи від реалізації активних операціях інвестованих іноземними інвесторвами коштів від секюритизації (в середньому за перспективний період)	15% річних
3	Початок перспективного періоду (підготовчий період)	2020р.
4	Початок здійснювання зовнішнього запозичення	2021р.
5	Кінець перспективного періоду	2027р.
6	Тривалість секюритизації активів	6 років
7	Ставка доходності від операцій, %	7
8	Формування додаткових капіталовкладень, що відбувається з чистого прибутку	50% щорічно від чистого прибутку
9	Загальний середній строк служби об'єктів та обладнання в які інвестуються сформовані з чистого прибутку додаткові власні капітальні вкладення	15 років

Зазначимо, також, що інвестований зовнішніми інвесторами капітал у банку витрачається повністю на активні операції с метою підвищення прибутку та рентабельності діяльності від підвищення додаткових капіталовкладень та збільшення фонду накопичення та споживання, а також на формування додаткових капіталовкладень та збільшення фонду накопичення та споживання.

Також приймемо, що під час проведення зовнішніх запозичень ніякі інші крупні проекти по збільшенню пасивів і активів АТ "УкрСиббанк" не відбуваються (не реалізуються) у зв'язку із тим, що у протилежному випадку необхідно показники без урахування зовнішній запозичень корегувати на результати таких проектів.

Методика прогнозування основних показників діяльності банку при випуску єврооблігацій полягає в наступному.

На першому етапі необхідно спрогнозувати на перспективний період такі показники діяльності банку, як доходи, витрати, прибуток, рентабельність, амортизація, капітальні вкладення.

На другому етапі (таблиця 3.3) з урахуванням початкових даних, що наведені у табл.3.1 та 3.2 розраховуються витрати та результати, які будуть отримані банком у зв'язку із виходом на зовнішні ринки через використання механізму сек'юритизації активів банку, а саме:

- об'єм сек'юритизації С, млн.грн./рік;
- збільшення витрат у зв'язку із проведенням сек'юритизації $\Delta Вп$, млн.грн./рік;
- збільшення витрат, що пов'язані із доходністю облігацій, які придбані у SPV іноземними інвесторами $\Delta Ві$, млн.грн./рік;
- збільшення доходів у зв'язку із реалізацією авансованого інвесторами капіталу ($\Delta Др$), млн.грн./рік.

На третьому етапі (таблиця 3.4) розраховуються показники з урахуванням витрат та результатів виходу на зовнішні ринки через випуск єврооблігацій.

На четвертому етапі (таблиця 3.5) розраховуються зміни показників у зв'язку із формуванням капітальних вкладень (фонду накопичення), а саме:

- формування додаткових капітальних вкладень (К), млн.грн./рік;
- збільшення амортизації у зв'язку із формуванням додаткових капітальних вкладень ($\Delta А$), млн.грн./рік;
- збільшення витрат у зв'язку із збільшенням амортизації ($\Delta Ва$), млн.грн./рік.

На п'ятому етапі (таблиця 3.6) розраховуються показники з урахуванням витрат и результатів виходу на зовнішні ринки через сек'юритизацію активів, а також формування капітальних вкладень.

Основні показники діяльності банку при випуску та реалізації єврооблігацій

Показники	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Разом
Доходи, тис.грн (прогноз виходячи з середнього темпу зростання за ретроспективний період)	6204472	8655598,899	12075063,33	16845414,87	23500332,41	32784329,01	45736043,64	145801254,2
Витрати, тис.грн (прогноз виходячи з середнього темпу зростання за ретроспективний період)	7198440	9636370,794	12899967,68	17268862,9	23117393,27	30946674,06	41427535,7	142495244,4
Амортизація, тис.грн (прогноз виходячи з середнього темпу зростання за ретроспективний період)	181619	185741,1905	189956,942	194268,378	198677,6703	203187,0399	207798,7582	1361248,979
Прибуток, тис.грн	-993968	-980771,895	-824904,351	-423448,037	382939,1382	1837654,954	4308507,935	3306009,744
Капітальні вкладення, тис.грн (прогноз виходячи з середнього темпу зростання за ретроспективний період)	563050	895845,6925	1425343,229	2267804,977	3608211,209	5740876,423	9134072,314	23635203,85
Об'єм сек'юритизації, тис.грн		2930159,32	3193873,659	3481322,289	3794641,295	4136159,011	4508413,322	22044568,9
Збільшення витрат у зв'язку із проведенням сек'юритизації (ΔВп), тис.грн./рік	661337							661337
Збільшення витрат, що пов'язані із доходністю облігацій, які придбані у SPV іноземними інвесторами (ΔВі), тис.грн		205111,1524	223571,1561	243692,5602	265624,8906	289531,1308	315588,9325	1543119,823
Збільшення доходів у зв'язку із реалізацією авансованого інвесторами капіталу (ΔДр), тис.грн		439523,8981	479081,0489	522198,3433	569196,1942	620423,8517	676261,9983	3306685,334

Таблиця 3.4

Основні показники діяльності банку (з урахуванням доходів та витрат сек'юритизації)

Показники	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Разом
Доходи, тис.грн	6204472	9095122,797	12554144,38	17367613,21	24069528,6	33404752,86	46412305,64	149107939,5
Витрати, тис.грн	7859777,067	9841481,946	13123538,84	17512555,46	23383018,16	31236205,19	41743124,64	144699701,3
Амортизація, тис.грн	181619	185741,1905	189956,942	194268,378	198677,6703	203187,0399	207798,7582	1361248,979
Прибуток, тис.грн	-1655305,07	-746359,149	-569394,459	-144942,254	686510,4418	2168547,675	4669181,001	4408238,189
Капітальні вкладення, тис.грн	563050	895845,6925	1425343,229	2267804,977	3608211,209	5740876,423	9134072,314	23635203,85

Таблиця 3.5

Зміни показників у зв'язку із формуванням капітальних вкладень (фонду накопичення)

Показники	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Разом
Доходи, тис.грн	6204472	9095122,797	12554144,38	17367613,21	24069528,6	33404752,86	46412305,64	149107939,5
Витрати, тис.грн	7859777,067	9841481,946	13123538,84	17512555,46	23383018,16	31236205,19	41743124,64	144699701,3
Амортизація, тис.грн	181619	185741,1905	189956,942	194268,378	198677,6703	203187,0399	207798,7582	1361248,979
Прибуток, тис.грн	-1655305,07	-746359,149	-569394,459	-144942,254	686510,4418	2168547,675	4669181,001	4408238,189
Капітальні вкладення, тис.грн	563050	895845,6925	1425343,229	2267804,977	3608211,209	5740876,423	9134072,314	23635203,85
Формування додаткових капітальних вкладень (К), тис.грн./рік		0	0	0	343255,2209	1084273,837	2334590,5	3762119,559
Збільшення амортизації у зв'язку із формуванням додаткових капітальних вкладень (ΔА), тис.грн /рік		0	0	0	27460,41767	86741,90698	186767,24	300969,5647
Збільшення витрат у зв'язку із збільшенням амортизації (ΔВа), тис.грн./рік		0	0	0	27460,41767	86741,90698	186767,24	300969,5647

Таблиця 3.6

Показники з урахуванням витрат та результатів виходу на зовнішні ринки через сек'юритизацію активів, а також формування капітальних вкладень.

Показники	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Разом
Доходи, тис.грн	6204472	9095122,797	12554144,38	17367613,21	24069528,6	33404752,86	46412305,64	149107939,5
Витрати, тис.грн	7859777,067	9841481,946	13123538,84	17512555,46	23410478,58	31322947,09	41929891,88	145000670,9
Амортизація, тис.грн	181619	185741,1905	189956,942	194268,378	226138,0879	289928,9468	394565,9983	1662218,544
Прибуток, тис.грн	-1655305,07	-746359,149	-569394,459	-144942,254	659050,0241	2081805,768	4482413,761	4107268,624
Прибуток (без додаткових капіталовкладень), тис.грн	-1655305,07	-746359,149	-569394,459	-144942,254	315794,8032	997531,9303	2147823,26	345149,0654
Капітальні вкладення, тис.грн	563050	895845,6925	1425343,229	2267804,977	3951466,43	6825150,26	11468662,81	27397323,4

На шостому етапі аналізуються зміни показників за перспективний період в результаті зовнішнього залучення коштів через сек'юритизацію активів, шляхом порівняння отриманих даних із початковими прогнозними значеннями показників діяльності банку.

В таблиці 3.7 наведені дані щодо зміни основних показників за перспективний період в результаті зовнішнього залучення коштів через сек'юритизації активів (шостий етап).

Таблиця 3.7

Дані щодо зміни основних показників за перспективний період в результаті зовнішнього залучення коштів через сек'юритизації активів

Показники	До зовнішнього залучення	В результаті зовнішнього залучення	Абсолютна зміна, тис.грн	Відносна зміна, %
Доходи, тис.грн	145801254	149107939	3306685,3	2,26794
Витрати, тис.грн	142495244	145000671	2505426,5	1,758253
Амортизація, тис.грн	1361248,98	1662218,54	300969,56	22,10981
Прибуток, тис.грн	3306009,74	4107268,62	801258,88	24,23643
Капітальні вкладення, тис.грн	23635203,8	27397323,4	3762119,6	15,91744
Рентабельність, %	2,32008427	2,83258595	0,5125017	*

Аналізуючи дані, що розкривають ефективність зовнішнього залучення банку через проведення сек'юритизації активів (табл.3.7), необхідно зробити наступні висновки:

- збільшиться дохід комерційного банку на 3,31 млрд.грн (2,3%);
- прибуток зросте на 801 млн.грн (24,2%)
- рентабельність витрат збільшиться на 0,5%, з 2,32 до 2,83%.

3.2. Залучення додаткового капіталу за рахунок міжбанківського кредитування

Міжбанківський ринок як один із сегментів фінансового ринку виконує ряд дуже важливих функцій, що пов'язані з процесом трансформації фінансових ресурсів та їх перерозподілом в межах банківського сектору. Його значення важко переоцінити як для окремих комерційних банків, для яких він виступає джерелом додаткової ліквідності, так і для банківської системи в цілому, оскільки саме цей ринок є найбільш важливою ланкою передавального механізму монетарної політики і забезпечує розповсюдження ефекту від здійснюваних монетарних заходів по всій банківській системі.

Як наслідок, ефективність міжбанківського ринку є однією із передумов стабільності не тільки окремих комерційних банків, а й банківського сектору загалом, і тому важливою задачею сьогодні є розробка комплексу методів і засобів для її оцінки. У той же час, робота за даним напрямком неможлива без попереднього з'ясування сутності міжбанківського ринку, визначення його меж та структури.

Міжбанківський ринок у вітчизняній науковій літературі розглядається переважно у вузькому розумінні й найчастіше ототожнюється з одним із його секторів, що характеризується власною специфікою операцій, інструментів та угод. Таке визначення повною мірою не відображає усіх сутнісних характеристик міжбанківського ринку, що є важливими для даного дослідження, тому нами було продовжено пошук й проведено аналіз праць російських та зарубіжних авторів.

Так, було з'ясовано, що серед російських науковців теж домінує підхід, відповідно до якого при визначенні міжбанківського ринку увага звертається лише на його роль у забезпеченні процесу міжбанківського кредитування. Серед вчених, що є прихильниками такого підходу, Є. Ф. Жуков, К. П. Янковський, Г. Белоглазова, Л. Кроливецька. Однак, як зазначалося вище, таке визначення міжбанківського ринку не є всебічним і тому потребує уточнень.

Що стосується зарубіжних вчених, аналіз їхніх праць показав, що вони не приділяють особливої уваги дискусіям з приводу трактування сутності міжбанківського ринку, а найчастіше зосереджуються на дослідженні прикладних аспектів його функціонування. У переважній більшості праць лише опосередковано говориться про те, що саме автори розуміють під поняттям «міжбанківський ринок», і які властивості йому притаманні.

Наприклад, Ч. Еун та Б. Реснік підходять до вивчення міжбанківського ринку як однієї із складових конверсійного ринку, який, на їх думку, має дворівневу структуру, і формується із оптового (міжбанківського) та роздрібного (клієнтського) ринків. Більша частина конверсійних операцій, як зазначають автори, відбувається саме на міжбанківському ринку, що вказує на важливість останнього при переміщенні іноземної валюти як в межах однієї банківської системи, так і поза її межами.

Здійснення цих операцій забезпечується за рахунок існування розгалуженої мережі двосторонніх кореспондентських взаємозв'язків між комерційними банками, які і формують міжбанківський ринок.

Однак такий підхід теж не забезпечує необхідної нам повноти при трактуванні сутності міжбанківського ринку, оскільки розглядає його переважно не через призму економічних відносин, а у інституціонально-організаційній площині, акцентуючи увагу лише на окремих аспектах взаємодії його учасників, зокрема тих, що пов'язані із конвертацією іноземних валют, залишаючи поза увагою інші аспекти.

Такі вчені, як П. Серкю та Д. Мадура, говорячи про міжбанківський ринок, також зосереджуються виключно на тих його функціях, що пов'язані із опосередкуванням конверсійних операцій, здійснюваних між банками.

Натомість П. Хоуелс та К. Бейн вважають міжбанківський ринок однією із складових грошового ринку, розглядаючи його поряд із такими ринками, як ринок депозитних сертифікатів, державних облігацій, операцій репо, обліковим ринком та ринком євровалют. Автори зазначають, що завдяки значним об'ємам операцій даний ринок належить до категорії оптових, і використовується як

банківськими установами, так і некредитними інститутами для розміщення своїх надлишкових коштів. Їх думку щодо масштабів здійснюваних на міжбанківському ринку операцій поділяє індійський вчений П. Апте, зазначаючи, що розмір угод міжбанківської торгівлі може досягати декількох мільйонів доларів США або еквівалентний йому у іншій валюті.

Таким чином, серед зарубіжних авторів існують як прибічники підходу, що пов'язують функціонування міжбанківського ринку із процесом міжбанківського кредитування, так і автори, які акцентують увагу на конверсійних операціях, що здійснюються на ринку.

Оцінка наданого кредиту здійснюється за справедливою вартістю, включаючи витрати на здійснення операції.

Згідно з МСФЗ справедливою вартістю є сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими і незалежними сторонами за умови діючого банку, а не вимушеного продажу в разі ліквідації.

До витрат на операцію належать комісійні, сплачені агентам, консультантам за оцінку фінансового стану банку-позичальника, застави, підготовку необхідної документації.

Ураховуючи вищенаведене, визначаємо вартість міжбанківського кредиту за первісного визнання за такою формулою:

$$\text{Перв} / \text{в} = \text{Спр} / \text{в} + \text{Вопер} = N + \text{Д} / \text{П}, \quad (3.1)$$

Де

Перв/в – первісна вартість;

Спр/в – справедлива вартість;

Вопер – витрати на здійснення операції;

N – номінал (основна сума боргу);

Д/П – дисконт/премія.

Усі витрати, пов'язані з видачею кредиту, а також авансом отримані відсотки формують дисконт (премію) за міжбанківськими кредитами під час їх первісного визнання на балансі банку-кредитора. З допомогою ефективної процентної ставки сума витрат і авансом отриманих відсотків визнаються процентними доходами (витратами), рівномірно розподіляючись у часі.

Є декілька способів відображення в обліку надання міжбанківського кредиту. Перший спосіб передбачає використання рахунку для наданих кредитів у кореспонденції з рахунками для обліку грошових коштів та неамортизованого дисконту, на суму отриманих комісії та авансом сплачених відсотків за користування кредитом. У другому – сума комісії й отриманих авансом відсотків відображається за дебетом рахунку майбутніх доходів у кореспонденції з рахунком неамортизованого дисконту .

У разі відстрочення отримання комісії, яка є частиною доходів банку-кредитора, на дату первісного визнання виникає дебіторська заборгованість. В обліку вимоги щодо сплати комісії відображається за рахунком 3548 А «Дебіторська заборгованість за операціями з іншими фінансовими інструментами» у кореспонденції з відповідним рахунком з обліку неамортизованого дисконту. Визнання цієї вимоги припиняється на дату сплати банком-позичальником коштів.

Банк-кредитор визнає в бухгалтерському обліку прибуток або збиток від здійсненої операції з надання міжбанківського кредиту на суму різниці між його справедливою вартістю та вартістю договору в кореспонденції з рахунками дисконту (премії).

Якщо кредит надається за ставкою, нижчою ніж ринкова, то банк-кредитор визнає збиток. У бухгалтерському обліку сума збитку відображається за дебетом рахунку 7390 А «Витрати від наданих кредитів, розміщених вкладів (депозитів) за ставкою, яка нижча, ніж ринкова» у кореспонденції з рахунком для обліку неамортизованого дисконту. У подібний спосіб банк-кредитор визнає прибуток, якщо відсоткова ставка перевищує ринкову. У такому разі використовується рахунок 6390 П «Дохід від наданих кредитів, розміщених

вкладів (депозитів) за ставкою, яка вища, ніж ринкова», який кореспондує з рахунком для обліку неамортизованої премії.

Подальше визнання наданого кредиту банк-кредитор оцінює за амортизованою собівартістю з використанням ефективної процентної ставки.

Амортизована собівартість – це вартість, за якою оцінюється фінансовий актив, фінансове зобов'язання і яка складається із собівартості придбання, зменшеної на суму погашення основної суми боргу, збільшеної (зменшеної) на суму накопиченої амортизації будь-якої різниці між первісною вартістю та вартістю погашення, розрахованої з використанням ефективної ставки відсотка, зменшеної на суму часткового списання внаслідок зменшення корисності.

$$\text{Ам.с/в} = \text{С/в} - N_{\text{погаш}} \pm \text{Ам.Різн.}_{\text{нак}} - \text{Резерв}, \quad (3.2)$$

Де

С/в – собівартість;

$N_{\text{погаш}}$ – погашена основна сума боргу;

$\text{Ам.Різн.}_{\text{нак}}$ – накопичена амортизація.

Метод ефективної процентної ставки дозволяє обчислити не тільки амортизовану собівартість міжбанківських кредитів, а й розподілити доходи у формі отриманих відсотків. По суті, сума доходів дорівнює добутку амортизованої собівартості та ефективної процентної ставки:

$$D_{\%} = \text{Амс/в} \times i_{\text{еф}}, \quad (3.3)$$

Де

$D_{\%}$ – процентні доходи;

Амс/в – амортизована собівартість;

$i_{\text{еф}}$ – ефективна процентна ставка .

Нарахування відсотків за наданими міжбанківськими кредитами здійснюється за номінальною процентною ставкою, яка передбачена умовами договору, і відображається за рахунками обліку нарахованих доходів за дебетом. Відповідно кредитуються рахунки для обліку процентних доходів.

Отримані доходи відображаються за дебетом рахунків для обліку грошових коштів і кредитом рахунків для обліку нарахованих доходів.

Слід зазначити, що одночасно з нарахуванням процентів здійснюється амортизація дисконту за наданим кредитом. Дисконт амортизується протягом періоду з дати надання кредиту до дати його погашення за методом ефективної процентної ставки. При цьому амортизація дисконту збільшує процентні доходи банку-кредитора, а амортизація премії – зменшує їх.

Варто зауважити, що для розрахунку ефективної процентної ставки визначаються майбутні потоки грошових коштів, а саме: комісії, витрати на здійснення операцій, сплачені відсотки за користування кредитними коштами, погашення основної суми боргу, тобто суми, які формують дохід банку-кредитора.

Якщо в майбутньому реальні значення та строки потоків грошових коштів будуть відрізнятися від запланованих і таке відхилення не пов'язане зі зменшенням або відновленням корисності, то на дату балансу потрібно скоригувати балансову вартість наданого міжбанківського кредиту. У цьому разі визначається різниця між балансовою вартістю міжбанківського кредиту та вартістю оцінених майбутніх грошових потоків, дисконтованих за первісною ефективною процентною ставкою відсотка (розрахованою під час первісного визнання). Ця різниця відображається за рахунками з обліку неамортизованого дисконту в кореспонденції з рахунками з обліку процентних доходів.

Використання в банківській діяльності методу ефективної процентної ставки при здійсненні міжбанківських кредитних операцій вимагає великої кількості розрахунків на підставі припущень і вважається витратним, хоча завдяки автоматизації банківської роботи це дещо спрощує розрахунки.

Ураховуючи вищенаведене, розглянемо розрахунки на основі даних АТ "УкрСиббанк". Для збільшення обсягу активних операцій банк планує на короткостроковий період залучити міжбанківський кредит.

Основна сума 100 000 тис. грн, комісія, сплачена банком, – 5 000 тис.грн (5%), номінальна ставка – 15% річних (1,25% на місяць), строк – 6 місяців, сплата процентів – щомісяця. Погашення основної суми боргу – у кінці строку.

1. Розраховуємо ефективну процентну ставку:

– Первісна вартість кредиту: $100\,000 - 5\,000 = 95\,000$ (тис.грн);

– Майбутні грошові потоки виникають щомісяця:

1–5 міс. – відсотки = $100\,000 \cdot 1,25 = 1\,250$ (тис.грн).

6 міс. – відсотки + основна сума боргу = $100\,000 + 1\,250 = 101\,250$

(тис.грн).

Таблиця 3.8

Графік очікуваних потоків

Період	0	1	2	3	4	5	6
Грошовий потік	-95000	1250	1250	1250	1250	1250	101250

З допомогою функції ВСД Microsoft Excel розраховали ефективну процентну ставку, $i_{\text{еф}} = 2,1471\%$.

По суті, реальна плата за користування кредитними коштами становить не 1,25%, а 2%.

2. Будуємо графік погашення кредиту

Таким чином, за перший місяць банк-кредитор заробив 2 039,71 тис.грн, 1250 тис.грн з яких – сплачені банком-позичальником відсотки за користування кредитними коштами, а 789,71 тис.грн – це сума амортизованого дисконту, або частина комісії.

Графік погашення міжбанківського кредиту

Період	Амс/в поч.	Визначення відсотків			Грошо- вий потік	Амс/в кін.	Дохідність
		Усього	Нарах. відсотки	Аморт. дисконту			
	1	2	3	4	5	6	7
		$(1-i_{\text{эф}})$		$(2-3)$		$(1+2-5)$	$(2/1)$
0							
1	95000	2039,71	1250	789,71	1250	95789,71	0,02147064
2	95789,71	2056,67	1250	806,67	1250	96596,38	0,02147064
3	96596,38	2073,99	1250	823,99	1250	97420,36	0,02147064
4	97420,36	2091,68	1250	841,68	1250	98262,04	0,02147064
5	98262,04	2109,75	1250	859,75	1250	99121,79	0,02147064
6	99121,79	2128,21	1250	878,21	101250	0	0,02147064
Всього		12500	7500	5000			

Варто звернути увагу на те, що банки можуть не застосовувати ефективну ставку відсотка в разі надання (отримання) міжбанківських кредитів овернайт, якщо несуттєвим є відхилення ефективної ставки відсотка від номінальної ставки за міжбанківськими кредитами або величина дисконту (премії) з урахуванням сум комісій за міжбанківським кредитами не перевищує 1% від суми номіналу і відноситься на процентні доходи (витрати) під час первісного визнання. У таких випадках використовуватиметься прямолінійний метод.

Про зменшення корисності наданого міжбанківського кредиту може свідчити наявність подій, які зменшують величину або строки попередньо оцінених майбутніх грошових потоків від наданого кредиту. До таких подій відносять фінансові труднощі банку-позичальника або ймовірність його банкрутства, а також порушення умов договору щодо вчасного погашення основної суми боргу чи відсотків.

Якщо зменшення корисності міжбанківського кредиту спричинило утворення збитку, визначається сума резерву:

$$\text{Резерв} = \text{БВ} - \sum \frac{\text{ГП}_i}{(1 + i_{\text{еф}})^{n_i}}, \quad (3.4)$$

Де

БВ – балансова вартість;

ГП_i – очікувані майбутні грошові потоки;

*i*_{еф} – ефективна процентна ставка;

*n*_i – кількість днів в *i*-му періоді.

Тобто сума резерву дорівнює різниці балансової і поточної вартості оцінених майбутніх грошових потоків, дисконтованих за ефективною ставкою відсотка, розрахованою при первісному визнанні.

Припинення визнання наданого кредиту банком позичальником можливе за умови закінчення терміну кредитної угоди і вчасного погашення заборгованості банком-позичальником або дострокового погашення.

Додаткове залучення ресурсів комерційним банком збільшить обсяг чистого доходу АТ "УкрСиббанк". Чистий дохід в розрахунку на 1 грн. ресурсної бази комерційного банку складає 0,098-0,12 грн. Таким чином можна розрахувати приріст чистого доходу АТ "УкрСиббанк" від залучення міжбанківського кредиту, виходячи з таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Чистий дохід в розрахунку на 1 грн. ресурсної бази комерційного банку

Показник	2018р.	2019р.	2020р.
Чистий дохід від банківської діяльності, млн.грн	3215	4297	4636
Ресурси, млн.грн	26400	43418	45367
Чистий дохід в розрахунку на 1 грн. ресурсної бази комерційного банку, грн	0,1218	0,0990	0,1022

Розрахунок зростання чистого доходу комерційного банку АТ "УкрСиббанк" наведено в таблиці 3.11.

Залучення міжбанківського кредиту дозволить АТ "УкрСиббанк" збільшити свій чистий дохід на 10,77 млн.грн (на 0,2%).

Таблиця 3.11

Розрахунок зростання чистого доходу комерційного банку
АТ "УкрСиббанк"

Показники	Значення
Чистий дохід від банківської діяльності 2020р., млн.грн	4636
Середньорічний чистий дохід в розрахунку на 1 грн. ресурсної бази комерційного банку (за останні 3 роки), грн	0,1077
Вартість залученого міжбанківського кредиту, млн.грн	100
Прогнозна вартість зростання чистого доходу від залучення міжбанківського кредиту, млн.грн	10,77
Прогнозний чистий дохід від банківської діяльності (з урахування залученого міжбанківського кредиту), млн.грн	4646,77
Темп зростання чистого доходу від банківської діяльності, %	100,2

Таким чином на основі вищезгаданого можна зробити наступні висновки до третього розділу кваліфікаційної роботи:

1) Для збільшення обсягу активних операцій банку запропоновано на короткостроковий період залучити міжбанківський кредит.

Основна сума 100 000 тис. грн, комісія, сплачена банком, – 5 000 тис.грн (5%), номінальна ставка – 15% річних (1,25% на місяць), строк – 6 місяців, сплата процентів – щомісяця. Погашення основної суми боргу – у кінці строку.

Таким чином, за перший місяць банк-кредитор заробить 2 039,71 тис.грн, 1250 тис.грн з яких – сплачені АТ "УкрСиббанк" відсотки за користування кредитними коштами, а 789,71 тис.грн – це сума амортизованого дисконту, або частина комісії.

Залучення міжбанківського кредиту дозволить АТ "УкрСиббанк" збільшити свій чистий дохід на 10,77 млн.грн (на 0,2%).

2) Запропоновано сек'юритизацію активів АТ "УкрСиббанк"

Сек'юритизація активів - це переоформлення частини доходних активів у цінні папери з подальшим їх продажем на відкритому ринку для залучення додаткових коштів . Такі цінні папери привабливі як для продавців, так і для інвесторів, оскільки вони, як правило, передбачають деномінацію, річний прибуток, ліквідність і ризик на кращих умовах, ніж ті, які може мати звичайний власник кредитних вкладень.

Запропоновано АТ "УкрСиббанк" сек'юритизацію активів. Методика прогнозування основних показників діяльності банку при випуску єврооблігацій полягає в наступному.

На першому етапі необхідно спрогнозувати на перспективний період такі показники діяльності банку, як доходи, витрати, прибуток, рентабельність, амортизація, капітальні вкладення.

На другому етапі з урахуванням початкових даних розраховуються витрати та результати, які будуть отримані банком у зв'язку із виходом на зовнішні ринки через використання механізму сек'юритизації активів банку , а саме: об'єм сек'юритизації С, млн.грн./рік; збільшення витрат у зв'язку із проведенням сек'юритизації $\Delta Bп$, млн.грн./рік; збільшення витрат, що пов'язані із доходністю облігацій, які придбані у SPV іноземними інвесторами $\Delta Bі$, млн.грн./рік; збільшення доходів у зв'язку із реалізацією авансованого інвесторами капіталу ($\Delta Др$), млн.грн. /рік.

На третьому етапі розраховуються показники з урахуванням витрат та результатів виходу на зовнішні ринки через випуск єврооблігацій.

На четвертому етапі розраховуються зміни показників у зв'язку із формуванням капітальних вкладень (фонду накопичення), а саме: формування додаткових капітальних вкладень (К), млн.грн./рік; збільшення амортизації у зв'язку із формуванням додаткових капітальних вкладень (ΔA), млн.грн./рік; збільшення витрат у зв'язку із збільшенням амортизації ($\Delta Bа$), млн.грн./рік.

На п'ятому етапі розраховуються показники з урахуванням витрат и результатів виходу на зовнішні ринки через сек'юритизацію активів, а також формування капітальних вкладень.

На шостому етапі аналізуються зміни показників за перспективний період в результаті зовнішнього залучення коштів через сек'юритизацію активів, шляхом порівняння отриманих даних із початковими прогнозними значеннями показників діяльності банку.

Аналізуючи дані, що розкривають ефективність зовнішнього залучення банку через проведення сек'юритизації активів, зробили наступні висновки:

- збільшиться дохід комерційного банку на 3,31 млрд.грн (2,3%);
- прибуток зросте на 801 млн.грн (24,2%);
- рентабельність витрат збільшиться на 0,5%, з 2,32 до 2,83%.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладені положення кваліфікаційної роботи можна зробити наступні висновки:

1) Дотримання зазначених принципів може стати вагомим фактором забезпечення дієвості усього організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля комерційного банку. Це пов'язано із тим, що вони слугують вихідними умовами банківської діяльності, спрямованими на реалізацію тих завдань, які визначені стратегією кредитної політики, а відтак виступають основою самої технології управління кредитним портфелем. Практичне використання механізму управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

Саме механізми сек'юритизації здатні сприяти суттєвому збільшенню обсягів кредитних операцій банків, оскільки зниження рівня кредитного ризику позитивно позначається на притоку коштів у реальний сектор, а відтак може забезпечити прискорення економічного росту у всіх галузях і секторах господарства. Таким чином, сек'юритизація може сприяти розширенню ринку позичкових капіталів в Україні, забезпечуючи створення нових можливостей для залучення фінансування на ринку цінних паперів. А широке розмаїття і мобільність механізмів сек'юритизації, структурування платежів і умов угод дозволяє інвесторам створювати фінансові інструменти у відповідності із власними запитами.

2) Аналізуючи активи комерційного банку тенденції скорочення спостерігаються за кредитами та заборгованістю клієнтів, інвестиційною нерухомістю, активами на продаж та цінними паперами банку на продаж.

За аналізованій період саме у 2020 р. вартість кредитів та заборгованості клієнтів зменшилась на 1,3%.

Незначні тенденції зростання спостерігаються у вартості майна

(зростання 5%) та нематеріальних активів (29,6).

Стрімкоподібні, швидкі збільшення мають грошові кошти та кошти у НБУ, зростання складає 203,49%, деривативи – 224,48%

Тенденції структури майже не змінилися у 2020р. Кошти в інших банках вже займають майже третину активів АТ "УкрСиббанк", кредити та заборгованість клієнтів знову зменшилися до 45,58%. (на 2,69%).

Проаналізувавши ефективність використання активів комерційного банку отримали наступні результати: 95% активів банку є дохідними; кредитна активність з кожним роком зменшується. Вартість кредитного портфеля за останні роки зменшилась на 10%; теж саме спостерігається з активністю інвестицій у цінні папери; позитивні зміни у показниках прибутковості активів. Чиста процентна маржа збільшилась на 1%, чистий спред динамічно зростає в середньому на 0,7% у рік; у зв'язку з значними резервами під знецінення та адміністративними витратами рентабельність активів знаходиться у від'ємному стані.

3) Для збільшення обсягу активних операцій банку запропоновано на короткостроковий період залучити міжбанківський кредит.

Основна сума 100 000 тис. грн, комісія, сплачена банком, – 5 000 тис.грн (5%), номінальна ставка – 15% річних (1,25% на місяць), строк – 6 місяців, сплата процентів – щомісяця. Погашення основної суми боргу – у кінці строку.

Таким чином, за перший місяць банк-кредитор заробить 2 039,71 тис.грн, 1250 тис.грн з яких – сплачені АТ "УкрСиббанк" відсотки за користування кредитними коштами, а 789,71 тис.грн – це сума амортизованого дисконту, або частина комісії.

Залучення міжбанківського кредиту дозволить АТ "УкрСиббанк" збільшити свій чистий дохід на 10,77 млн.грн (на 0,2%).

4) Запропоновано сек'юритизацію активів АТ "УкрСиббанк"

Методика прогнозування основних показників діяльності банку при випуску єврооблігацій полягає в наступному.

На першому етапі необхідно спрогнозувати на перспективний період такі

показники діяльності банку, як доходи, витрати, прибуток, рентабельність, амортизація, капітальні вкладення.

На другому етапі з урахуванням початкових даних розраховуються витрати та результати, які будуть отримані банком у зв'язку із виходом на зовнішні ринки через використання механізму сек'юритизації активів банку, а саме: об'єм сек'юритизації С, млн.грн./рік; збільшення витрат у зв'язку із проведенням сек'юритизації ΔВп, млн.грн./рік; збільшення витрат, що пов'язані із доходністю облігацій, які придбані у SPV іноземними інвесторами ΔВі, млн.грн./рік; збільшення доходів у зв'язку із реалізацією авансованого інвесторами капіталу (ΔДр), млн.грн./рік.

На третьому етапі розраховуються показники з урахуванням витрат та результатів виходу на зовнішні ринки через випуск єврооблігацій.

На четвертому етапі розраховуються зміни показників у зв'язку із формуванням капітальних вкладень (фонду накопичення), а саме: формування додаткових капітальних вкладень (К), млн.грн./рік; збільшення амортизації у зв'язку із формуванням додаткових капітальних вкладень (ΔА), млн.грн./рік; збільшення витрат у зв'язку із збільшенням амортизації (ΔВа), млн.грн./рік.

На п'ятому етапі розраховуються показники з урахуванням витрат та результатів виходу на зовнішні ринки через сек'юритизацію активів, а також формування капітальних вкладень.

На шостому етапі аналізуються зміни показників за перспективний період в результаті зовнішнього залучення коштів через сек'юритизацію активів, шляхом порівняння отриманих даних із початковими прогнозними значеннями показників діяльності банку.

Аналізуючи дані, що розкривають ефективність зовнішнього залучення банку через проведення сек'юритизації активів, зробили наступні висновки: збільшиться дохід комерційного банку на 3,31 млрд.грн (2,3%); прибуток зросте на 801 млн.грн (24,2%); рентабельність витрат збільшиться на 0,5%, з 2,32 до 2,83%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шварц О. В. Управління активами і пасивами банку як фактор забезпечення фінансової стійкості. Фінансовий простір. 2015. № 2. С. 145-149.
2. Блащук-Дев'яткіна Н. З. Управління активами в умовах банківської кризи. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2010. Вип. 18(2). С. 49-54.
3. Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. За ред. А. М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2004. 599 с.
4. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посібник. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, КОО, 2006. 311 с.
5. Петрук О. М. Банківська справа : навчальний посібник / О. М. Петрук ; за ред. д. е. н., проф. Ф. Ф. Бутинця. К. : Кондор, 2004. 461 с.
6. Банківська справа / За ред. Р. І. Тиркала. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 316 с.
7. Крупка М. І. Банківські операції : навч. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 248 с.
8. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III URL : www.zakon.rada.gov.ua. (дата звернення 20.09.2021).
9. Сайт інформаційного агентства «Ваш банкір» «Банківський сектор України: реалії та перспективи» URL : <http://vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-iperspektivu> (дата звернення 20.09.2021).
10. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. та ін. Банківські операції: Підручник. За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. 2-ге вид., випр. і доп. К.: КНЕУ, 2002. 476 с.
11. Кириченко Є.О. Аналіз структури та динаміки активів банку. Управління розвитком. 2013. 120 (152). С. 71-73.

12. Версаль Н. І. Основи банківського менеджменту : практикум : навч. пос. К. : Фітосоціоцентр, 2013. 184 с.
13. Криклій О. А. Банківський менеджмент: питання теорії та практики [Текст] : монографія. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. 152 с.
14. Ткачова, Н. О. Активи комерційних банків України та аналітичні аспекти їх розвитку. Проблеми формування і розвитку фінансово-кредитної системи України: Наукове видання. Х. : Штрих, 2002. 274 с. С. 63–68.
15. Синки Д. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг. М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 1017 с.
16. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку. підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2004. 468 с.
17. Карчева Т.Г., Карчева О.Я. Ефективне управління активами і пасивами — необхідна умова фінансової стійкості банку URL : <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1502/15sovua1.pdf>(дата звернення 20.09.2021).
18. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль, 2009. — 316 с.
19. Литвинюк О.В. Необхідність формування сучасного механізму управління активами та пасивами банківських установ. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2013. Т. 18, Вип. 1 (1). С. 226—229. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_1_\(1\)_51](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_1_(1)_51)(дата звернення 20.09.2021).
20. Бобрик М.М. Финансовая устойчивость коммерческого банка. Банковское дело. № 8. 2011. С. 32—35.
21. Любунь, О.С., Фінансовий менеджмент у банку: навчальний посібник. К.: Слово, 2004. 296 с.
22. Дзюблюк О. Глобалізаційні процеси та участь іноземного капіталу у розвитку вітчизняної банківської системи. Банківська справа. 2006. С.37-45.
23. Козьменко С. М., Стратегічний менеджмент банку: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2003.734 с.

24. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. – 2–ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
25. Жарковская Е. П. Банковское дело: Учеб. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Омега-Л, 2005. – 440 с.
26. Коробчук Т. І. Проблеми забезпечення підвищення ефективності управління банківськими активами. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(5). С. 104-111.
27. Великоіваненко Г. І., Лук'янова К. Ю. Особливості управління активами комерційного банку в Україні. Наукові записки. Серія : Економіка. 2012. Вип. 20. С.183-186
28. Лук'янова К. Аналіз сучасний методів управління активами комерційного банку. Економічний аналіз. 2012р. Вип 11. Ч1. С. 397-400.
29. Примостка, Л. Управління активами і пасивами комерційного банку. Вісник Національного банку України. 2001. № 2. С. 39–44.
30. Костюк, А. Н. Корпоративное управление в банке [Текст] : монографія. Суми : ГВУЗ “УАБД НБУ”, 2008. 332 с.
31. Бутинець Ф. Ф. Аналіз діяльності комерційного банку. Житомир : ПП "Рута", 2001. – 384 с.
32. Ксьондз С.М. Степанишена А.П. Сучасний стан банківської системи України. Економіка і суспільство. 2016. №7. С.761-766.
33. Міщенко В. І. Банківський нагляд : підручник. К. : Центр наукових досліджень, Університет банківської справи НБУ, 2011. 498 с.
34. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Под общ. ред. А. Г. Грязновой. М.: Финансы и статистика, 2002. 1168 с.
35. Щетинин Е. Ю., Прудников Ю. Г. О современных подходах к страхованию кредитных рисков. Финансы и кредит. 2007. №39. С. 25–33.
36. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 1997. 864 с.
37. Борисов А. Б. Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 1999. 895 с.

38. Ковалев А. П. Кредитный риск-менеджмент: Монография.– К.: Сузір'я, 2007. – 406 с.
39. Синки Дж., мл. Управление финансами в коммерческом банке / Пер. с англ. – М.:Catallaху, 1994. – 962 с.
40. Поллард А. М., ПассейкЖ. Г., Эллис К. Х., ДейлиЖ. П. Банковское право США/ Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1998. – 768 с.
41. Габбард Р. Г. Гроші, фінансова система та економіка: Підручник / Пер. з англ. К.: КНЕУ, 2004. 889 с.
42. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В. С. Стельмах та ін. К.:Молодь, ІнЮре, 2001. – 680 с.
43. Кравчук І. Сек'юритизація банківських активів. К., 2008. №1. С. 27-31.
44. Кузіна С. Сек'юритизація — новий механізм в іпотечному кредитуванні URL :[http://alls.in.ua/55001\)sek\)yuritizaciya\)novijj\)finansovijj\)mehanizm\)v\)ipotechnomu\)kredituvanni.html](http://alls.in.ua/55001)sek)yuritizaciya)novijj)finansovijj)mehanizm)v)ipotechnomu)kredituvanni.html) (дата звернення 20.09.2021).
45. Лобода Д. Перспективи використання сек'юритизації комерційними банками України URL: http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_BS/Loboda_010.pdf (дата звернення 20.09.2021).
46. Турчин Л. Деякі аспекти сек'юритизації іпотечних активів URL:<http://nauka.zinet.info/5/turtchyn.php> (дата звернення 20.09.2021).
47. Успенко В. Сек'юритизація іпотечних активів як інновація на фінансовому ринку URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2011_2/part1/12.pdf 17 (дата звернення 20.09.2021).
48. Чубук Л. Механізм сек'юритизації та цього роль для підвищення конкурентоспроможності фінансових URL: <http://www.econom.univ.kiev.ua/articles/EP/Chubuk/>

Mehanizm_sekjurytyzacji_ta_jogo_rol_dlja_pidvyshhennja_)
konkurentospromozhnosti.pdf (дата звернення 20.09.2021).

49. Игнатъева Д.А. Секьюритизация как один из ин* инструментов проведения преобразований отечественной экономики. Финансы и кредит. 2003. № 10. С. 44-47.

50. Казаков А. История секьюритизации. Рынок ценных бумаг. 2003. №19. С. 62.

51. Кидуэлл Д.С. Финансовые институты, рынки и деньги / Д.С. Кидуэлл, Р.Л. Петерсон, Д.У. Блэкуэлл. [пер. с англ. Н. Габенов, В. Кузин / Под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. В.В. Иванова, канд. экон. наук, доц. С.А. Белозерова].СПб.: Питер, 2000. 749 с.

52. Лаврик О.Л. Сек'юритизація та кредитний дериватив як потужний інструмент в управлінні кредитним ризиком банківських. Економічний аналіз: зб. наук.праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. Т. 18. № 1. С. 188-194.

53. Магомедов Р.М. Секьюритизация активов как инновационная техника финансирования. Аудит и финансовый анализ.2009. № 5. С. 415-417.

54. Петрук О.М. Сутність сек'юритизації активів комерційних банків. Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1(7) URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/download/69241/66066> (дата звернення 20.09.2021).